

Inntektsrammer for nettselskaper

- den reviderte reguleringsmodellen fra 2007

Kandidatnummer: 600
Leveringsfrist: 25. april 2007

Til sammen 16. 897 ord

24.04.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Fremstillingens tema	1
1.2	Bakgrunn for inntektsreguleringen	2
1.3	Sentrale problemstillinger og strukturen videre	2
1.4	Avgrensninger	4
<u>2</u>	<u>RETTSKILDEMESSIG GRUNNLAG</u>	<u>5</u>
2.1	Hjemmelsgrunnlag og øvrige rettskilder	5
2.2	Særlig om formål og hensyn	5
2.2.1	Hvorfor inntektsregulering?	5
2.2.2	Overordnet formål: Samfunnmessig rasjonalitet	6
<u>3</u>	<u>INNTEKTSRAMMEN – OVERSIKT OG ENDRINGER</u>	<u>11</u>
3.1	Omfang	11
3.1.1	Inntektsbegrepet - Hva er gjenstand for regulering?	11
3.1.2	Hvem er omfattet av inntektsreguleringen?	12
3.2	Mål for inntektsreguleringen – rimelig avkastning gitt effektiv drift	14
3.3	Målestokk-konkurranse	15
3.4	Årlig oppdatering	18
3.4.1	Betydning og konsekvenser	18
3.4.2	Rapportering av data	19
3.5	Komponenter i beregningsgrunnlaget for inntektsrammen	19

3.6	Kvalitetsjusterte Inntektsrammer for Ikke levert Energi	22
3.6.1	Sentrale problemstillinger	22
3.6.2	Bakgrunn og formål	22
3.6.3	Hovedtrekk ved KILE-ordningen	23
3.6.4	Rettslig plassering	24
3.6.5	Øvre grense – dispensasjon etter kontrollforskriften § 18-2	25
4	<u>TILLEGGSORDNINGEN FOR SVÆRT LANGVARIGE AVBRUDD</u>	28
4.1	Sentrale problemstillinger	28
4.2	Bakgrunn for ordningen og forholdet til KILE-ordningen	29
4.3	Vilkår for kompensasjon	30
4.3.1	Beregning av avbruddets varighet	30
4.3.2	Krav til nettselskapene	32
4.3.3	Vilkår for sluttbrukerne - reklamasjonsfrist	32
4.4	Rettslig plassering	33
4.4.1	Betydningen av at sluttbrukere er gitt direkte rettigheter	33
4.4.2	Forholdet til obligasjonsrettslige kompensasjonsregler	35
4.5	Utmåling av kompensasjon	38
4.5.1	Kompensasjonens størrelse	38
4.5.2	Én sluttbruker – én standardmessig utbetaling	39
4.6	Omfang – hva er ordningens øvre grense?	41
4.7	Adgang til dispensasjon	41
4.8	Vurdering av omfanget – behov for en øvre grense?	42
4.9	Betydning av integrering i inntektsrammen	46
4.10	Kan nettselskapet kreve erstatning ved avbrudd forårsaket av tredjemann?	47
4.11	Samlende	48

<u>5</u>	<u>MER- OG MINDREINNTekt</u>	<u>49</u>
5.1	Hovedtrekk	49
5.2	Hvilke krav stilles til håndtering av inntekten?	50
5.3	Hvilke krav stilles til utarbeidelse av plan?	52
5.4	Når kan NVE redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak?	53
5.5	Er mer- og mindreinntekt fordringer som er gjenstand for foreldelse?	55
5.6	Samlende	58
<u>REGISTRE</u>		<u>59</u>

1 Innledning

1.1 Fremstillingens tema

Tema for fremstillingen er de viktigste endringene i inntektsrammereguleringen av kraftnettselskaper, slik de er gjennomført i forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsrammer for nettvirksomhetene og tariffing (kontrollforskriften, kf.).¹

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) regulerer nettselskapenes inntekter ved å fastsette rammer for tillatt inntekt. Reglene fremgår i hovedsak av kontrollforskriften. Med ikrafttredelse den 1. januar 2007 er forskriften endret, og den nye modellen har som hovedformål å gi tydeligere insentiver til effektiv drift og optimal leveringskvalitet. Fra 1. januar 2007 fastsettes inntektsrammene årlig. Tidligere ble dette gjort for en periode på minst fem år, med årlige oppdateringer. Selskapets faktiske kostnader vektet mot normerte kostnader. I den tidligere reguleringsmodellen ble disse to tillagt like stor vekt ved beregningen. Nå er vektingen av normkostnadene styrket, ved at de fra 2009 skal utgjøre 60 %.

Kostnader som påføres samfunnet ved avbrudd inngår i inntektsrammen. Avbrudd som følge av hendelser i høyspenningsnettet er inkorporert gjennom ordningen med Kvalitetsjusterte Inntektsrammer for Ikke Levert Energi (KILE). Opprinnelig ble KILE-kostnader lagt til etter at inntektsrammen var fastsatt. Fra 2007 integreres kostnadene direkte i inntektsrammen. Også hendelser i lavspenningsnettet er inntatt gjennom en ny tilleggsordning for svært langvarige avbrudd. Ordningen gir berørte sluttbrukere kompensasjon ved avbrudd lengre enn tolv timer.

¹ Forskrift av 11. mars 1999 nr. 302

1.2 Bakgrunn for innteksreguleringen

Markedet for nettleie er karakterisert som et naturlig monopol. I dette ligger en aksept for at det ikke er samfunnsøkonomisk kostnadseffektivt med flere nettselskaper innenfor et geografisk område. Manglende konkurranse gjør det dermed mulig for nettselskapene å utnytte monopolstillingen ved urimelig høye priser. Hvis selskapene kan få full kostnadsdekning gjennom tariffingen, har de begrensede insentiver til å senke kostnadene. På denne bakgrunn har innteksreguleringen som formål å sikre effektiv drift og hindre utnyttelse av monopolstilling.

1.3 Sentrale problemstillinger og strukturen videre

Kompensasjonsbeløpene i ordningen for svært langvarige avbrudd er fastsatt ved standardsatser. For avbrudd på over 12, 24 og 48 timer har hver sluttbruker krav på henholdsvis 600, 1. 400 og 2. 700 NOK.² Varer avbruddet mer enn 72 timer, blir 1. 300 kroner lagt til for hver påbegynte tjuefiretimers periode. Beløpene kan umiddelbart virke små, og ordningens konsekvenser ubetydelige. Vurdert forholdsmessig opp mot nettleien for en gjennomsnittlig strømkunde, blir bildet mer nyansert. Ettersom denne varierer mellom de ulike sluttbrukere, vil den forholdsmessige størrelsen til kompensasjonen variere. Etter et seks dager langt strømavbrudd i Steigen i januar 2007, fikk normalkundene utbetalt 6. 600 kroner.³ Med et årlig forbruk på 20 000 kWh⁴ er nettleien for en husholdningskunde i Nord-Salten per dags dato kr 7. 480,⁵ og kompensasjonen er dermed relativt høy. Tilleggsordningen kan på dette grunnlag få betydelige økonomiske konsekvenser for selskapene, særlig dersom avbrudd berører et stort antall sluttbrukere.

Avbruddskostnadene som omfattes av KILE-ordningen, gir seg utslag i lavere inntektsrammer for nettselskapene. Slik får kostnadene indirekte betydning for sluttbrukerne i form av lavere nettleie. Gjennom tilleggsordningen for svært langvarige

² Kontrollforskriften § 9A-2 første ledd

³ <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.1748174>

⁴ Anslått gjennomsnittlig forbruk for normalt hus, http://www.konkurransetilsynet.no/portal/page?_pageid=235,470742&_dad=portal&_schema=PORTAL&me nuid=11957

⁵ Beregnet etter <http://www.nve.no/TarifferASP/TarifferHushPrNettomr.asp?utFylkesNr=18>

avbrudd er nettkundene for første gang brakt inn som rettighetssubjekter i reguleringsmodellen. Endringen reiser interessante spørsmål, og jeg drøfter særlig i hvor stor grad dette forandrer inntektsreguleringens karakter. Videre omfatter tilleggsordningen ethvert avbrudd med en varighet på over tolv timer. Formålet bak ordningen er å gi nettselskapene insentiver til optimal leveringspålitelighet. Et overordnet formål er også samfunnsøkonomisk kostnadseffektivitet. Dersom avbruddet skyldes hendelser som nettselskapene ikke har mulighet til å avverge, kan det oppstå en motsetning mellom formålene og reglens vide anvendelsesområde. Det samme gjelder der det er svært kostnadskrevenne å avverge avbruddet.

Gjennom inntektsreguleringen setter NVE en øvre ramme for nettselskapenes tillatte inntekter. Dette gjelder imidlertid over tid, og i enkeltår kan det være en differanse mellom faktisk og tillatt inntekt. Er differansen positiv utgjør den en merinntekt, som selskapet må føre tilbake til sluttbrukerne gjennom senere tariffing. En negativ differanse er en mindreinntekt, som kan hentes inn fra sluttbrukerne. Etter kontrollforskriften skal nettselskapene føre mer- og mindreinntekten mot null over tid. Tilsvarende gjaldt i den tidligere reguleringsmodellen. Nytt av 1. januar 2007 er at nettselskapene plikter å utarbeide en plan for håndteringen av saldoen mot null, og NVE kan i særlige tilfeller redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak. For nettselskapene har adgangen til reduksjon av akkumulert mindreinntekt stor betydning, ettersom dette vil innebære et tilsvarende stort tap for nettselskapet. Ved en eventuell reduksjon mister selskapet muligheten til å hente inn mindreinntekten i fremtidig tariffing. Forskriftsendringen medfører dermed et økt behov for tydelige og forutsigbare krav til håndteringen av mer- og mindreinntekt. Slik kan nettselskapene innrette driften etter regelverket, og sikre seg mot økonomiske tap. Formålene bak reglene tilsier imidlertid at regelverket må være fleksibelt, hvilket gir seg utslag i skjønnsmessige retningslinjer. På dette grunnlag er det interessant å trekke opp rammene i reglene for håndtering av inntekten.

I punkt 2 vil jeg redegjøre for inntektsreguleringens rettskildemessige grunnlag. Særlig belyser jeg formål og hensyn bak bestemmelsene, som er viktige tolkningsmomenter.

Punkt 3 omhandler innteksreguleringens omfang og hovedtrekkene ved rammeberegningen. Dette utgjør grunnlaget for behandlingen av de enkelte komponenter i beregningsgrunnlaget (punkt 3.5). Ordningene for inkorporering av avbruddskostnader er særlig vektlagt. Først tar jeg i punkt 3.6 for meg KILE-ordningen, med vekt på betydningen av de siste forskriftsendringene. Relatert til KILE-ordningen behandler jeg i punkt 4 ordningen for svært langvarige avbrudd. Spesielt interessant er betydningen for reguleringsmodellens karakter, og bestemmelsenes omfang. Punkt 5 omhandler til slutt reglene om mer-/mindreinntekt. Her trekker jeg opp rammene i regelverket, og vurderer hvilke krav som stilles til nettselskapene.

1.4 Avgrensninger

Fremstillingen omhandler beregning av inntektsrammer for nettselskapene, med fokus på endringene den 1. januar 2007. Det avgrenses til endringene som etter min vurdering har størst betydning for reguleringsmodellen.⁶ Selve tariffingen av nettselskapets tillatte inntekter ovenfor den enkelte sluttbruker behandles ikke, da denne ikke får direkte innvirkning på nettselskapenes tillatte inntekter. Inntektsrammene og tariffingen er likevel tett knyttet sammen. Bestemmelsene om produksjonsrelaterte nettanlegg er tarifferingsregler. Likevel er det naturlig å behandle endringene i den grad de får betydning for innteksreguleringens rekkevidde. Fremstillingen avgrenses også mot omsetning av kraft. Grensen følger naturlig av målsetningen om et klart skille mellom konkurranseutsatt omsetning og nettleiemarkedet som et naturlig monopol.⁷

Ulf Hammer og Jens F. Bibow har tidligere belyst reguleringsmodellen.⁸ Bidragene er skrevet før endringene den 1. januar 2007. Det er derfor nye trekk og ny praksis som er mest juridisk interessant, og jeg har valgt å legge hovedvekten her. I den grad det er nødvendig for forståelsen, behandler jeg imidlertid også forhold som er beholdt uendret fra den tidligere modellen.

⁶ Redegjørelsen er dermed ikke uttømmende. Blant annet er nye krav til rapportering reflektert i regelverket. Videre er forskriften systematisert, presisert og omstrukturert.

⁷ Ot.prp. nr 43 (1989-1990) Punkt 2 side 17

⁸ Bibow, *Innteksregulering av kraftnettselskaper*, (2000) Martinsen m. fl., *Energiloven med kommentarer*, (2004) Hammer, *Kraftmarked og nettmonopol*, (2002)

2 Rettskildemessig grunnlag

2.1 Hjemmelsgrunnlag og øvrige rettskilder

Forskrift om økonomisk og teknisk rapportering er gitt med hjemmel i energilovforskriften⁹ § 7-1, som igjen er hjemlet i energiloven¹⁰ § 7-6 jfr. § 4-4. Verken loven eller lovforskriften inneholder konkrete bestemmelser om den nærmere reguleringen av nettselskapenes inntekter. Reglene fremgår av kontrollforskriften. Som hjemmelsgrunnlag setter imidlertid energiloven og energilovforskriften rammer for tolkningen av kontrollforskriften. Det er lite relevant rettspraksis, fra både før og etter endringene av 1. januar 2007. Tolkningsveiledning fremgår særlig av endringsforskriftens to høringsrunder. Videre belyses reguleringsmodellen av etterfølgende uttalelser og senere praksis fra NVE.¹¹ Rettskildemessig har dette i utgangspunktet begrenset relativ vekt. NVE er imidlertid både forskriftsgiver og håndhever. Mange av vurderingene i inntektsreguleringen ligger innenfor forvaltningens frie skjønn, som ikke overprøves av domstolene.¹² Dette gjør at uttalelsene og avgjørelsene får større rettskildemessig betydning. Som nevnt er reguleringsmodellen behandlet i juridisk teori. Denne teorien omhandler reglene i forkant av siste forskriftsendring, og underbygger vurderingen av uendrede forhold. Videre skaper teorien forståelse for behovet for endringer.

2.2 Særlig om formål og hensyn

2.2.1 Hvorfor inntektsregulering?

Som et utgangspunkt vil virksomheter generelt arbeide for høyest mulig avkastning på sine investeringer. Monopolet innebærer en fare for at nettselskaper, i mangel på konkurrerende alternativer, kan utnytte sin stilling ved å avkreve urimelig høye priser av kundene. Det

⁹ Forskrift av 7. desember 1990 nr. 959

¹⁰ Lov av 29. juni 1990 nr. 50

¹¹ NVEs uttalelser er dels gitt i form av etterarbeider som rundskriv og lignende, dels i form av saksbehandling. Slik kan uttalelsene anses både som etterarbeider og administrativ praksis. Jeg finner ikke at noen nærmere klassifisering har betydning for uttalelsenes rettskildemessige vekt.

¹² Eckhoff m.fl, *Forvaltningsrett*, (1997) side 267

offentlige må derfor sette grenser for hvor høyt slike virksomheter kan prise sine tjenester. Regelverket skal ”hindre at eierne av naturlige monopoler utnytter sin monopolsituasjon”.¹³

Uten nærmere regulering kan nettvirksomhetene også skyve alle kostnader over på kundene ved tariffingen. Hvis selskapene er sikret kostnadsdekning blir de ikke stimulert til å optimalisere driften, siden en nedgang på kostnadssiden ikke behøver å få betydning for inntektene. Det er derfor behov for et regelverk som begrenser hvilke kostnader som faktisk kan dekkes gjennom tariffing av kundene. Slik vil reguleringen legge til rette for kostnadseffektiv drift, og være et virkemiddel mot urimelige priser og sløsing med samfunnets ressurser.¹⁴ Monopolet skal på denne måten virke som et velfungerende marked.

2.2.2 Overordnet formål: Samfunnsmessig rasjonalitet

Etter energiloven § 1-2 har regelverket som formål at produksjon, omfordeling og overføring av energi skjer på en ”samfunnsmessig rasjonell måte”. En naturlig språklig forståelse av begrepet tilsier at reglene skal legge til rette for valg og prioriteringer som vil innebære den beste løsningen for samfunnet som helhet. Bestemmelsen angir at avveiningen skal ta hensyn til både allmenne og private interesser. Samfunnsmessig rasjonalitet er et omfattende begrep, og det er vanskelig å gi en klar definisjon av innholdet. En nærmere redegjørelse kan like fullt gi økt forståelse både for tolkningen av innteksreguleringens bestemmelser og for problemstillinger som kan reises i denne forbindelse.

Som et utgangspunkt kan samfunnsmessig rasjonalitet sees som et samlebegrep, der flere underliggende hensyn og formål kan tolkes inn. I rasjonalitetsbegrepet inngår blant annet samfunnsøkonomiske vurderinger. I den grad slike er gjenspeilet i lovformålet har de relevans på linje med andre hensyn, og utgjør argumenter i tolkningen.¹⁵ Til en viss grad gir energilovens forarbeider veiledning for den nærmere tolkningen. De fleste

¹³ Ot. prp. nr. 43 (1989-90) side 51

¹⁴ Ot. prp. nr 43 (1989-90) side 15

¹⁵ Som dette; Martinsen m. fl, *Energiloven med kommentarer*, (2004) side 25

formålsbetraktningene i forarbeidene er imidlertid rettet mot kraftmarkedet, og ikke mot nettmonopolet. Markedets monopolkarakter og reguleringsperspektivet gjør at hensynet til samfunnsmessig rasjonalitet havner i en særstilling. Begrepet får derfor et noe annet innhold enn i markedssammenheng. På grunn av grensesnittene mellom de to feltene, er likevel flere av uttalelsene i forarbeidene relevante også for monopolmarkedet.¹⁶

Av forarbeidene til den nye forskriften fremgår at leveringskvalitet og pris skal reflektere en samfunnsmessig rasjonell utnyttelse og utbygging. Videre skal reguleringen bidra til ”et velfungerende kraftmarked”.¹⁷ Ifølge oppdraget fra Olje- og Energidepartementet (OED) skulle særlig fem kriterier ligge til grunn for NVEs vurdering av ulike modeller.¹⁸ NVE uttrykker at dette er kriterier for at regelverket skal ivareta hensynet til samfunnsmessig rasjonalitet og et velfungerende marked. Jeg tar derfor utgangspunkt i denne inndelingen i den videre redegjørelsen for rasjonalitetsbegrepet. Kriteriene kan være motstridende, og må avveies mot hverandre for å oppnå en samfunnsmessig rasjonell løsning.

For det første angis *samfunnsøkonomisk effektivitet* som et kriterium. Like naturlig er det nok å karakterisere begrepet som en spesifikasjon av samfunnsmessig rasjonalitet; de to begrepene fremstår som synonymer.¹⁹ Begrepet angir en rasjonell organisering av virksomhetsdriften; selskapene skal ikke sløse med samfunnets begrensede ressurser.²⁰ Som et utgangspunkt foreligger en effektiv situasjon når det ikke er mulig å bedre én persons økonomiske velferd uten å redusere en annens.²¹ For energilovens del presiseres formålet som ivaretagelse av ”hensynet til riktig ressursbruk i produksjon og fordeling av energi”.²² Regelverket skal slik sett legge et rettslig grunnlag for effektivisering av kraftmarkedet. Etter forarbeidene til revisjonen av energiloven i 2001 vil en effektiv nettvirksomhet kunne oppnå ”tilfredsstillende leveringskvalitet til lavest mulig nettleie”.²³

¹⁶ Martinsen m. fl, *Energiloven med kommentarer*, (2004) side 22

¹⁷ NVE-dokument 9/05 side 10

¹⁸ NVE-dokument 9/05 side 10

¹⁹ Wasenden, *Om det finansielle kraftmarkedet*, (2007) side 92, 93

²⁰ NOU 1998: 11 side 68

²¹ NOU 1998: 11 side 69, for en utfyllende redegjørelse for økonomisk effektivitet i energisektoren: kap. 5

²² Ot. prp. nr 43 (1989-90) side 83

²³ Ot.prp. nr 56 (2000-01) punkt 1.2

Samfunnsøkonomisk effektivitet impliserer også bedriftsøkonomisk effektivitet.²⁴ Et selskap driver effektivt når det fremstiller produkter og tjenester med lik kvalitet til lavest mulig kostnad. Bedriftsmessig effektive løsninger er ikke nødvendigvis samfunnsøkonomisk effektive. I vurderingen av en ny reguleringsmodell fremhevet NVE enkelte forhold som særlig viktig.²⁵ Blant annet så direktoratet behov for å stimulere nettselskapene ytterligere til økt produktivitet. Nærmere tilknytning mellom selskapenes kostnadseffektivitet og avkastning er et virkemiddel for å oppnå dette. På denne måten skal regelverket gi alle aktører insentiver til effektivisering, ikke bare de ineffektive nettselskapene. Videre fremhevet NVE at den tidligere reguleringsmodellen i for stor grad lot nettselskapene belaste kundene kostnadene ved egen ineffektivitet.

For en rasjonell utnyttelse er det viktig at *insentivene til å investere* i nettet er konkurransedyktige med alternative investeringsmuligheter. Ellers vil det ikke lønne seg å investere i nettet, og kvalitet og leveringsgrad kan bli skadelidende. I konkurranseutsatte markeder sørger konkurransen mellom selskapene for at aktørene stadig har insentiver til utvikling. I et monopol, som nettmarkedet, må dette ivaretas gjennom regulering. Høringsdokumentene til endringsforskriften fremhever særlig at økte krav til leveringskvalitet og forsyningssikkerhet sammen med økt kapasitetsutnyttelse skaper et behov for sterkere investeringsinsentiver.²⁶

I tillegg til at økte krav til kvalitet nødvendiggjør sterkere investeringsinsentiver, kan *god leveringspålidelighet* også utgjøre et hensyn i seg selv. Energilovens forarbeider fremhever at et viktig formål er å legge til rette for sikker kraftforsyning.²⁷ Investeringer vil i mange tilfeller medføre bedret kvalitet, og hensynene til investeringsinsentiver og god leveringspålidelighet er derfor nærliggende. En grensdragning mellom de to kan i mange tilfeller være kunstig. Felles for både leveringskvalitet og investeringsinsentiver er at en for sterk vektlegging kan stå i konflikt med hensynet til en kostnadseffektiv utnyttelse. For

²⁴ Bjørndalen m.fl., *Markedsbasert kraftomsetning i Norge*, (1989) side 36

²⁵ NVE-dokument 9/05 side 11

²⁶ NVE-dokument 9/05 side 11

²⁷ Ot.prp. nr 43(1989-90) side 15

høyt fokus på sikker forsyning kan innebære mer kostnader enn hva som er effektivt. Tilsvarende vil investeringer kun være lønnsomt frem til et visst punkt. Utover dette er det ikke lenger samfunnsmessig rasjonelt å oppmuntre til flere investeringer. Leveringssikkerhet og investeringsinsentiver må derfor avveies mot effektiv ressursbruk for å sikre en rasjonell utnyttelse.

Et fjerde kriterium er omtalt som ”virkning for nettkundene”.²⁸ Bedret leveringskvalitet kommer sluttbrukere til gode gjennom en mer pålitelig strømforsyning. Kvalitet må likevel også avveies mot hensynet til *utjevning av priser*.²⁹ Det er imidlertid utfordringer knyttet til prisutjevningen. På den ene siden kan en statisk regulering med generell dekning av kostnader sementere prisforskjeller mellom ulike regioner. Dette er i strid med energilovens formål. Til en viss grad innebærer effektivitetskrav en viss utjevning av tariffene. Samtidig har Norge store regionale forskjeller på grunn av geografi, topografi og lignende. Myndighetene kan vanskelig oppnå ren tarifflikhet mellom områdene,³⁰ og geografisk likhet i form av like tariffer for alle kan ikke være et mål. Formålet om utjevning av priser er imidlertid også relatert til utjevning i tid. I et konkurranseutsatt marked vil priser utjevnes naturlig. I et monopolmarked må reguleringen ivareta hensynet. Jevne tariffer vil være samfunnsmessig rasjonelt blant annet gjennom at sluttbrukeren kan innrette seg etter kostnadene. Regelverket reflekterer aksept for at tariffene varierer, men at forskjellene skal ikke være urimelige.

Et siste hensyn er at regelverket skal *legge til rette for alternative energikilder*. Hensynet innebærer blant annet at inntektsrammereguleringen, såfremt mulig, ikke skal gi villedende insentiver til lønnsomheten ved alternative investeringer. NVE angir eksplisitt i høringsrunden til forskriftsendringen at dette har vært ”et av hovedkriteriene for valg av ny reguleringsmodell”.³¹ Slik skal regelverket for inntektsreguleringen nå, i større grad enn

²⁸ NVE-dokument 9/05 side 10

²⁹ Ot.prp. nr 43(1989-90) side 15

³⁰ Martinsen m.fl., *Energiloven med kommentarer*, (2004) side 23

³¹ NVE-dokument 11/06 side 24

tidligere, være nøytralt i forhold til alternative energikilder. Likevel er dette formålet i mindre grad viktig for de problemstillingene fremstillingen omhandler.

Samlet omfatter formålet om samfunnsmessig rasjonalitet dermed flere ulike hensyn. Disse kan utfylle hverandre, men også seg imellom være motstridende. Særlig kan hensynet til effektiv utnyttelse og hensynet til god leveringspålitelighet stå i konflikt. Motsetningen er blant annet sentral i vurderingen av inntektsreguleringens avbruddsordninger.³² Hensynet til alternative energikilder er mindre relevant for problemstillingene som behandles i denne fremstillingen.

³² Se punkt 3.6 og punkt 4

3 Inntektsrammen – oversikt og endringer

Inntektsreguleringens omfang har betydning for samtlige av fremstillingens problemstillinger. Tilsvarende vil generelle trekk ved rammereguleringen skape et helhetlig bilde av de enkelte komponenter i beregningsgrunnlaget. Av særlig interesse er i hvilken grad forskriftsendringene den 1. januar 2007 medfører endringer i reguleringens omfang og hovedtrekk.

3.1 Omfang

3.1.1 Inntektsbegrepet - Hva er gjenstand for regulering?

Etter energiloven § 4-1 annet ledd nr 4 og energilovforskriften § 7-1 bokstav c er det ”inntekter” ved salg av netjtjenester som er gjenstand for regulering. Kontrollforskriften § 1-4 definerer inntektsbegrepet. Bestemmelsen ble tilført forskriften ved endringen den 1. januar 2007. Ifølge forarbeidene er kontrollforskriften § 1-4 en presisering og forenkling av tidligere rett.³³ Slik fremstår den ikke å innebære noen realitetsendring. Av bestemmelsen følger at ”[e]nhver betaling som avkreves en kunde som følge av vilkår satt av nettselskapet, og hvor nettselskapet kan stå i en eller annen form for monopolsituasjon, er å regne som faktisk inntekt for nettvirksomheten”. Siden markedet for nettleie er karakterisert som et naturlig monopol, vil ethvert beløp virksomheten henter inn i forbindelse med nettleie være omfattet av begrepet. Dette gjelder uavhengig av hvordan nettvirksomheten selv karakteriserer beløpene de henter inn fra sluttbrukerne. Det avgjørende er at det dreier seg om penger kundene betaler til nettselskapet, i kraft av vilkår dette har fastsatt. Betaling for produksjon av strøm og andre tjenester som er konkurranseutsatt, faller derimot utenfor definisjonen. Slik reflekterer reguleringsmodellens inntektsbegrep grensen mellom nettleie og omsetning av kraft.

³³ NVE-dokument 9/05 side 56

I juridisk teori har det vært drøftet hvorvidt televirksomhet er omfattet av inntektsbegrepet. Dette kan bygges opp i direkte tilknytning til kraftnettet, og vil i slike tilfeller nyte godt av investeringer og utbedringer i nettet.

Det har tidligere vært diskutert hvorvidt teleinntekter er omfattet av inntektsbegrepet. Energilovens virkeområde er overføring m.v. ”av energi”, jfr. § 1-2, og en naturlig språklig forståelse tilsier at teleinntekter ikke er omfattet av dette. Tolkningen underbygges av et foredrag fra OED ved vedtakelsen av endringer i energilovforskriften den 18. februar 1999, hvor statsråden fremhever at ”energiloven ikke hjemler adgang til å regulere inntekter fra televirksomhet”.³⁴ En tilsvarende løsning er lagt til grunn i juridisk teori.³⁵ Det skal likevel nevnes at flere hensyn kan tale for at televirksomhet kunne vært omfattet av inntektsreguleringen. Særlig relevant er at dette kan bygges opp i tilknytning til kraftnettet, og dermed nyte godt av investeringer i det sistnevnte. Forskriftsendringene av 1. januar 2007 tilfører imidlertid ikke noe nytt til vurderingen, selv om definisjonen av teleinntekter er endret. Tidligere var slike inntekter karakterisert som ”øvrige virksomheter”, mens de i den nye forskriften er skilt ut som et eget virksomhetsområde i § 1-3. Dette er imidlertid ikke ment å innebære noen realitetsendringer.³⁶ Slike inntekter er dermed fremdeles ikke omfattet av inntektsreguleringen.

3.1.2 Hvem er omfattet av inntektsreguleringen?

Energiloven § 4-1 annet ledd nr. 4 og energilovforskriften § 7-1 bokstav c åpner for regulering av inntekter ”ved salg av nettjenester”. Et samsvarende virkeområde er gjentatt i kontrollforskriften § 1-2. Slik er grensene for inntektsreguleringens aktørbilde satt. Ordlyden retter seg mot alle virksomheter som tarifferer nettjenester.

På denne måten er en ytre grense for kontrollforskriften trukket opp. Innenfor denne er det imidlertid rom for endringer. I forarbeidene til endringsforskriften gir NVE uttrykk for et forslag om at ”alle konsesjonærer som skal tariffere uttak eller innmating må ha

³⁴ Arnstad, *Regjeringens resolusjon av 18. februar 1999* (2000)

³⁵ Martinsen m. fl, *Energiloven med kommentarer*, (2004) s 106

³⁶ NVE-dokument 9/05 side 55

inntektsramme på anleggene”.³⁷ Uttalelsen gir inntrykk av en utvidelse av hvilke aktører som er gjenstand for inntektsregulering, og sies i forbindelse med en endring i reglene for behandlingen av produksjonsrelaterte nettanlegg. Ut fra selve forskriften er imidlertid en slik utvidelse vanskelig å lese. Jeg vil derfor vurdere betydningen av endringen i behandling av produksjonsrelaterte nettanlegg, og om dette innebærer en utvidelse av aktørbildet.³⁸

Produksjonsrelaterte nettanlegg er kraftledninger og andre nettanlegg hvor ”hovedfunksjonen er overføring av kraft fra tilknyttet produksjonsanlegg til nærmeste utvekslingspunkt i nettet” (kf. § 17-1 første ledd). Siden anleggenes (hoved-)funksjon er produksjon, skal ikke eierne kunne føre kostnadene over på kundene. Like fullt kan eierne ta betalt for eventuelle uttak, i den grad slike er tilknyttet anlegget. Produksjonsrelaterte nettanlegg er omfattet av energiloven og de underliggende forskriftene.³⁹ Som et utgangspunkt gjelder derfor alle relevante bestemmelser, også tariffiseringsreglene, for eiere som tarifferer produksjonsrelaterte nettanlegg. Tidligere var det imidlertid opp til kundene og eieren å avtale betaling for uttak fra slike anlegg.⁴⁰ Dette var altså privatrettslig regulert, og det skulle ikke settes inntektsrammer for anleggene. Forskriftsendringen den 1. januar 2007 vedrørende produksjonsrelaterte nettanlegg presiserer kun at eiere kan ta betalt for eventuelle uttak knyttet til anleggene. I seg selv innebærer altså ikke dette noen endring fra tidligere reguleringsmodell. Endringen relaterer seg isteden til hvordan eventuelle uttak skal tariffes. I rundskriv 1/2006 har NVE likevel gitt uttrykk for en endring i praksis i samsvar med forslaget, ved at det fra 2008 skal settes inntektsrammer for ”alle konsesjonærer som skal tariffere innmating og/eller uttak”.⁴¹

I den grad det er knyttet uttak til produksjonsrelaterte nettanlegg medfører dermed praksisendringen at det skal settes inntektsramme også for slike anlegg. I realiteten

³⁷ NVE-dokument 9/05 side 34. Med konsesjonær siktes her til innehaver av omsetningskonsesjon, jfr. energiloven § 4-1. Jeg går ikke nærmere inn på det konsesjonsrettslige rammeverket.

³⁸ Utdypende informasjon om regelverket fra Tore Langset, NVE, tlf. 12.4.2007 kl. 13.15

³⁹ NVE-dokument 9/05 side 34

⁴⁰ NVE-dokument 9/05 side 34

⁴¹ Rundskriv – EMP 1/2006 – *Behandling av produksjonsrelaterte nettanlegg*, side 1

innebærer dette en utvidelse av inntektsreguleringens omfang. Dersom nettselskaper eier produksjonsrelaterte anlegg med uttak, gjelder utvidelsen først og fremst avgrensningen av hva som er gjenstand for inntektsregulering. Rene produksjonsselskaper kan imidlertid også ha uttak tilknyttet produksjonsrelaterte nettanlegg. I slike tilfeller vil endringen medføre en utvidelse av hvilke subjekter som er omfattet av inntektsreguleringen.

3.2 Mål for inntektsreguleringen – rimelig avkastning gitt effektiv drift

Etter energilovforskriften § 4-4 bokstav b første ledd annet punktum skal inntektsrammene over tid ”dekke kostnadene ved drift og avskrivning av nettet, samt gi en rimelig avkastning på investert kapital gitt effektiv drift, utnyttelse og utvikling av nettet”. Såfremt nettselskapet driver effektivt, skal med andre ord inntektsrammen sikre at selskapet oppnår en rimelig avkastning. Hva som skal til for at driften anses effektiv blir dermed viktig. I beregningsgrunnlaget for inntektsrammen vektet som nevnt faktiske kostnader mot normerte kostnader. Normkostnadene blir beregnet på grunnlag av effektivitetsanalyser av sammenlignbare selskaper. Slik blir selskapets effektivitet vurdert i forhold til andre nettvirksomheter. Vektingen av faktiske kostnader mot normkostnader er et utslag av målestokk-konkurransen i reguleringsmodellen, og spørsmålene er naturlig å behandle nærmere i denne forbindelse.⁴²

Inntektsrammen angir i utgangspunktet en øvre grense for hvor mye nettselskapet kan hente inn. Inntekten skal over tid *ikke overstige* denne rammen. Uten modifikasjoner i regelen ville ikke selskapet kunne hente inn noe fortjeneste dersom kostnadene i et enkeltår var høyere enn det tillatte inntektsbeløpet. En slik løsning er imidlertid ikke ansett ønskelig. Isteden angir energilovforskriften § 4-4 b annet ledd tredje punktum at nettvirksomheter skal være sikret en minimumsavkastning. Dette er gjort gjennom kontrollforskriften § 7-6 første ledd fjerde punktum, som sikrer nettvirksomheter en minimumsavkastning på 2 % beregnet over fem år. Tidligere satte bestemmelsen også et øvre tak for tillatt avkastning. Taket ble imidlertid fjernet med ikrafttredelse den 1. januar 2007. Endringen er imidlertid ikke ment å åpne for urimelig høy avkastning. Tvert imot fremgår det av

⁴² Se punkt 3.3

energilovforskriften § 4-4 bokstav b annet ledd fjerde punktum at nettselskapenes avkastning ikke skal være urimelig høy. Dersom dette likevel er tilfelle, kan NVE fatte enkeltvedtak om maksimumsavkastning. Som følge av de øvrige forskriftsendringene, og da særlig overgangen til årlig oppdatering, ser imidlertid ikke NVE lenger et behov for en øvre grense i kontrollforskriften.⁴³

Sett i sammenheng med det grunnleggende formålet om samfunnsmessig rasjonalitet reiser reguleringen av minimumsavkastning enkelte spørsmål. Det kan drøftes om den nedre grensen for avkastning legger til rette for at nettselskapene kan opprettholde et uforholdsmessig høyt kostnadsnivå på kundenes bekostning.⁴⁴ Dersom et nettselskap innser at det uansett vil oppnå lavere avkastning enn minimumsavkastningen, har det ikke lenger noen insentiver til å begrense de øvrige kostnadene. Et slikt utfall strider både mot hensynet til rimelige priser for sluttbrukerne og hensynet til effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Siden energilovforskriften som hjemmelsgrunnlag regulerer at nettselskapene skal være sikret en minimumsavkastning, må også kontrollforskriften reflektere dette. Hjemmelsforskriften fastsetter imidlertid ikke noen konkret grense for avkastningen, og en mulig løsning er derfor å sette minimumsgrensen lavere enn 2 %.

En avkastning på 2 % er imidlertid ikke, etter min mening, rimelig for nettselskapene. Det er lite trolig at selskaper er fornøyd med en slik fortjeneste. At beregningen skal skje over fem år underbygger dette. Etter min vurdering er det dermed lite sannsynlig at nettselskapene vil spekulere i minimumsavkastningen.

3.3 Målestokk-konkurransen

Tidligere har jeg beskrevet hvordan nettmonopolet innebærer en fare for at virksomhetene ikke driver tilstrekkelig effektivt. Grunntanken ved målestokk-konkurransen er at forskriftsgiver gjennom regulering skaper "en konkurranselignende situasjon".⁴⁵

⁴³ NVE-dokument 9/05 side 63

⁴⁴ Problemstillingen reises også av Bibow, *Inntektsregulering av kraftnettselskaper*, (2000) side 147

⁴⁵ NVE-dokument 9/05 side 13

Nettselskapets prestasjoner blir vurdert opp mot andre, lignende virksomheter, som påvirker selskapenes inntektsrammer.

NVE fastsetter normkostnadene for hver enkelt virksomhet gjennom sammenlignende effektivitetsanalyser, såkalte DEA-analyser. Analysene reiser først og fremst økonomiske problemstillinger, som jeg ikke behandler nærmere. Jeg nøyer meg med å nevne at det har vært diskusjoner mellom nettselskapene og NVE vedrørende normelementet i reguleringsmodellen.⁴⁶ Kortfattet går effektivitetsanalysene ut på at direktoratet holder selskapet opp mot andre nettselskaper. På dette grunnlag fastsetter direktoratet en kostnadsnorm som reflekterer hvor effektivt virksomheten potensielt kan drives. Slik skaper regelverket et konkurranseelement i markedet. Etter kontrollforskriften § 8-2 første ledd skal effektivitetsanalysene "ta hensyn til relevante forskjeller i selskapenes rammebetingelser". I dette ligger at de øvrige selskapene som er grunnlag for analysen må være sammenlignbare. Kravet reflekterer en anerkjennelse av at nettselskapene opererer under ulike forutsetninger. Norge er et land med store geografiske og topografiske variasjoner. Hvor effektivt et nettselskap kan drive, er påvirket av virksomhetens omkringliggende forhold. Realistiske og oppnåelige normkostnader forutsetter at ulikhetene blir tatt hensyn til.

Konkret kommer målestokkelementet inn ved at NVE måler selskapets egne kostnader opp mot disse normkostnadene. De faktiske kostnadene blir tillagt 40 % vekt i beregningsgrunnlaget, jfr. kf. § 8-6. Normkostnader inngår på sin side med 60 %. Vektfordelingen ble innført den 1. januar 2007, og innebar en økt grad av normering. Effektivitetsanalysene av nettselskapene blir dermed en viktig komponent i regelverket. Tidligere ble begge kostnadsgrupper tillagt 50 % vekt, og et selskap fikk høyere avkastning enn normalt ved å redusere kostnader gjennom reguleringsperioden. I korte trekk vil et gjennomsnittlig effektivt selskap ha et kostnadsgrunnlag som tilsvarer kostnadsnormen.⁴⁷ Har virksomheten et stort effektiviseringspotensial, vil dette gi seg utslag i en lavere

⁴⁶ Nedrelid, *Peker feil vei*, (2006) side 39. For mer om effektivitetsanalysene, NVE-dokument 9/05 side 36-39

⁴⁷ NVE-dokument 19/05 side 13-15, tolkning av forarbeidene drøftet med Tore Langset, NVE, tlf. 20.04.2007 kl. 10.15

inntektsramme enn de faktiske kostnadene skulle tilsi. Motsatt, hvis nettselskapet er mer effektivt enn gjennomsnittet, blir normkostnadene større enn egne kostnader. På denne måten vil et nettselskap som har over gjennomsnittlig effektiv drift få en høyere inntektsramme enn de faktiske kostnadene skulle tilsi. Slik skal ikke insentivene til effektivitet bortfalle når virksomhetene når et visst nivå. Regelverket skal i tillegg oppmuntre de mest effektive selskapene til fortsatt optimalisering av driften. Vektleggingen av kostnadsnormen skal gi nettvirksomhetene tydeligere insentiver til effektiv drift. Ifølge undersøkelser vil målestokk-konkurranse bidra både til kostnadseffektivitet og kostnadsdekning.⁴⁸

I en overgangsperiode på to år, i 2007 og 2008, skal egne og normerte kostnader fremdeles inngå i inntektsrammen med like stor vekt (kf. § 18-6 tredje ledd). Ordningen skal redusere usikkerheten ved overgangen til ny reguleringsmodell.⁴⁹

En fare ved målestokkelementet er at hensynet til effektiv drift kan gå på bekostning av hensynet til leveringskvalitet. Slik er målestokkvektingen i beregningsrammen et eksempel på at underkomponentene i begrepet samfunnsmessig rasjonalitet kan være innbyrdes motstridende. Ved å tillegge normerte kostnader større vekt enn egne kostnader kan enkelte selskaper bli tvunget til, eller velge, å kutte i kostnadssiden for å oppnå tilfredsstillende inntekter.⁵⁰ Avhengig av hvordan bedriften reduserer kostnadene, kan både den og dens ansatte over tid bli skadelidende. Hva gjelder leveringskvalitet vil imidlertid KILE-ordningen og tilleggsordningen for langvarige avbrudd kompensere noe. Jeg behandler begge ordningene inngående senere i fremstillingen. Kort pålegger ordningene virksomhetene kostnader ved avbrudd som følge av dårlig leveringspålitelighet. Derved sørger de for at selskapene tar med kvalitet i vurderingen av muligheter til effektiv kostnadsbegrensning. På denne måten reduseres risikoen for at leveringskvalitet blir skadelidende på grunn av nedskjæringer av kostnader. Noe annet gjelder imidlertid dersom slike verken kan kostnadsføres under drift eller avbrudd. Verken KILE-ordningen eller

⁴⁸ NVE-dokument 9/05 side 13

⁴⁹ NVE-dokument 11/06 side 24

⁵⁰ NVE-dokument 19/05 side 37

tilleggsordningen fanger opp slike kostnader. Som et eksempel kan personalkostnader være en mulig nedskjæringspost, med redusert servicegrad som en mulig konsekvens.

3.4 Årlig oppdatering

3.4.1 Betydning og konsekvenser

Overgangen til årlig oppdatering av inntektsrammene skal i utgangspunktet medføre at nettselskapenes kostnadsgrunnlag reflekteres på en riktigere måte. Selv om endelig vedtak om rammene treffes først tidlig i året etter rammen gjelder, skal den som et utgangspunkt være varslet til selskapene allerede i desember året før.⁵¹ Slik kan nettselskapene innrette tariffing, beslutninger og investeringer etter rammen. For året 2007 sendte NVE ut varsel om inntektsrammene den 4. desember 2006.⁵² Dette inneholdt imidlertid diverse feil, og et nytt ble sendt ut den 2. februar 2007. Nettselskapenes uttalelser i forhold til dette varselet er planlagt behandlet innen første halvdel av dette året. På tidspunktet fremstillingen skrives (april 2007) er inntektsrammene for 2007 ennå uvisse. Fra nettselskapenes hold er det gitt uttrykk for feil også i det andre varselet.⁵³ Det gjenstår å se om NVE på grunnlag av dette sender ut et tredje varsel, eller opprettholder det foreliggende. Uansett utfall medfører utsettelsene at selskapene ikke kjenner gjeldende inntektsrammer i årets første måneder. Dermed kan ikke rammene være grunnlag for nettselskapenes beslutninger og investeringer. Endringen kan med dette kritiseres for å gjøre det vanskelig for nettselskapene å innrette seg etter inntektsrammene.

En ulempe ved at årlige oppdateringer i større grad reflekterer de enkelte år, er at det kan være vanskelig for nettselskapene å forutberegne sin fremtidige stilling. Dette kan igjen gjøre det mindre fristende å investere, noe som er problematisk i forhold til formålet om samfunnsmessig rasjonalitet.

⁵¹ NVE-dokument 9/05 side 26

⁵² http://www.nve.no/modules/module_109/publisher_view_product.asp?iEntityId=10322

⁵³ Martinsen m. fl, *Saksbehandlingsmøter i NVE* (2007)

Videre medfører den økte vektleggingen av normkostnadene et økt behov for at disse er nøyaktige. Siden kostnadene blir fastsatt på grunnlag av sammenlignende analyser blir de ulike nettselskaperes rapportering viktig. Feil i rapporteringsgrunnlaget kan gi seg utslag i effektivitetsanalysen, og dermed få betydning for samtlige nettselskaper som holdes opp mot det aktuelle selskapet.

3.4.2 Rapportering av data

Etter 1. januar 2007 fastsetter NVE som nevnt inntektsrammene årlig. En forutsetning for at direktoratet skal kunne gjennomføre dette er at nettselskapene rapporterer data i tråd med energilovforskriften § 4-4.⁵⁴ Etter forskriftens § 4-4 bokstav a første ledd skal selskapene føre regnskap etter regnskapslovens⁵⁵ regler. Av bestemmelsens fjerde ledd fremgår at regnskapet skal innleveres til NVE i samsvar med reglene om innlevering til Regnskapsregisteret. Etter regnskapsloven § 8-2 første ledd er innsendelsesfristen en måned etter at årsregnskapet er fastsatt. Dette skal igjen være gjort senest seks måneder etter at regnskapsåret er avsluttet (rskl. § 3-1 første ledd annet punktum). I praksis innebærer dette at den 1. august er absolutt siste frist for innrapportering til NVE. Etter forskriftsendringen 1. januar 2007 har direktoratet gitt uttrykk for at tvangsmulkt i større grad enn tidligere vil bli benyttet ved eventuelle forsinkelser eller mangelfulle rapporteringer.⁵⁶ I særlige tilfeller kan nettselskapene søke om utsettelse. På grunn av reguleringsendringene sier imidlertid NVE i sitt rundskriv om rapportering for 2005 at forlenget rapporteringsfrist ikke vil bli innvilget ”uten **svært gode grunner**” (uthevet i original).⁵⁷ Adgangen til fristforlengelse fremstår dermed som en snever unntaksregel.

3.5 Komponenter i beregningsgrunnlaget for inntektsrammen

Etter kontrollforskriften § 8-6 fjerde ledd kan NVE ”etter søknad eller på eget tiltak” fastsette inntektsrammen på en alternativ måte. Jeg går ikke nærmere inn på en slik alternativ fastsettelse, men konsentrerer fremstillingen om hovedreglene for beregning. Som vist tidligere inngår selskaperes egne kostnader med 40 %, mens normerte kostnader

⁵⁴ NVE-dokument 9/05 side 26

⁵⁵ Lov av 17. juli 1998 nr 56

⁵⁶ NVE-dokument 9/05 side 26

⁵⁷ Rundskriv EMØ 1/2006: *Økonomisk og teknisk rapportering til NVE og SSB for 2005*, side 4

vektes 60 %, jfr. kf. § 8-6 første og annet ledd. Normkostnadene er behandlet tidligere, i forbindelse med målestokk-konkurranse. Hva gjelder de faktiske kostnadene, består disse av flere poster (kontrollforskriften § 8-1). Etter bestemmelsens første ledd er det tall fra to år tilbake som blir lagt til grunn ved beregningen av de faktiske kostnadene. Dette skyldes at det er de seneste foreliggende regnskapstall som skal inngå i kostnadsgrunnlaget. Dette gir seg utslag i et tidsetterslep for når kostnadene blir reflektert i rammen. For oversiktens skyld går jeg kort inn på de enkelte postene i beregningsgrunnlaget.⁵⁸

For det første inngår etter § 8-1 første ledd bokstav a selskapets drifts- og vedlikeholdskostnader. Av hensyn til inflasjon blir kostnadene justert etter konsumprisindeksen. Etter forskriftsendringen er avbruddskostnader etter KILE-ordningen og tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd inntatt i drifts- og vedlikeholdskostnadene. Jeg behandler ordningene mer detaljert i henholdsvis punkt 5.2 og 5.3.

Ved kraftoverføring går noe energi tapt, og nettselskapene har dermed et årlig nettap. Inntektsrammen skal kompensere for dette, jfr. kf. § 8-1 første ledd bokstav d. For å kostnadsfeste nettapet multipliseres nettapet med en referansepris på kraft. Årlig referansepris er nærmere regulert i kontrollforskriften § 8-4. Prisen reflekterer ”en volumveid månedspris tillagt et påslag på 11 NOK/MWh”, jfr. § 8-4 annet ledd. Lokal områdepris fra den aktuelle markedsplasskonsesjonær ligger til grunn for beregningen av månedspris. Ved beregningen tar NVE utgangspunkt i uveid månedspris på Nord Pool, og volumveier denne månedsvis.⁵⁹

Videre inngår selskapets avskrivninger i beregningsgrunnlaget for inntektsrammen, og nettvirksomhetens avkastningsgrunnlag fra to år tilbake i tid, jfr. kf. § 8-1 første ledd bokstav b og c. Avkastningsgrunnlaget multipliseres med en referanserente. En flytende, langsiktig rente ligger til grunn for beregningen av referanserenten. Etter kf. § 8-3

⁵⁸ For en mer utfyllende redegjørelse, se NVE-dokument 3/06 side 17, 18

⁵⁹ Tore Langset, NVE, tlf. 20.04.2007 kl. 10.15

fremkommer denne ved årlig effektiv rente på fem års statsobligasjon, beregnet av Norges Bank.⁶⁰ Referanserenten skal representere en normalavkastning på investert kapital i nettselskapet.⁶¹ Intensjonen er at ”effektive investeringer over tid skal oppnå en avkastning omtrent lik NVEs referanserente”.⁶² Tidligere ble kapitalkostnadene inflasjonsjustert, men dette er fjernet fra 1. januar 2007. Ved å legge en nominell referanserente til grunn, skal kapitalavkastningen likevel reflektere inflasjon.⁶³ Avkastningsgrunnlaget reflekterer på denne måten at nettselskapene har krav på rimelig avkastning på investert kapital, såfremt drift, utnyttelse og utvikling av nettet er effektiv.

Et av hensynene bak inntektsreguleringen er som vist å gi nettselskapene insentiver til å investere i nettet. På grunn av etterslepet i tid vil det i utgangspunktet oppstå et nåverditap ved investeringer; kostnadene nettselskapet har ved investeringene blir ikke kompensert i inntektsrammen før etter to år. Dette kan gjøre at nettselskapene velger å ikke foreta nødvendig investering i nettet, og kvaliteten kan bli skadelidende. For å unngå en slik konsekvens inngår en justeringsparameter for nyinvesteringer i beregningsgrunnlaget, gjennom kf. § 8-5. Parameteren tar utgangspunkt i nettselskapets tilgang på varige driftsmidler for to år siden, som igjen multipliseres med 1,6 ganger referanserenten. Formålet med justeringsparameteren er å likestille kostnadene ved investeringen med nåverdien av fremtidige inntekter, forutsatt effektiv utnyttelse.⁶⁴

Slik utgjør inntektsrammen samlet en vektning av normerte og faktiske kostnader. Som allerede nevnt omfatter de faktiske kostnadene utgifter nettselskapet har som følge av avbrudd. Dette er regulert gjennom to ulike avbruddsordninger; KILE-ordningen og tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd.

⁶⁰ NVE-dokument 3/06 side 19. For mer om de enkelte komponenter i referanserenten, se side 18-21

⁶¹ NVE-dokument 3/06 side 18 pkt 3.2

⁶² NVE-dokument 3/06 side 17

⁶³ NVE-dokument 3/06 side 17

⁶⁴ NVE-dokument 3/06 side 21

3.6 Kvalitetsjusterte Inntektsrammer for Ikke levert Energi

3.6.1 Sentrale problemstillinger

Gjennom KILE-ordningen inngår kostnader ved langvarige avbrudd i inntektsrammen. Ordningen ble innført i 2001, men var da ikke direkte integrert i beregningsgrunnlaget. Isteden ble KILE-kostnader lagt til eller trukket fra den fastsatte rammen, og nettselskapene valgte selv når de skulle gi KILE-saldoen resultatmessig virkning. Etter forskriftsendringene den 1. januar 2007 er KILE-kostnader direkte integrert i inntektsrammen (kontrollforskriften § 8-1 første ledd bokstav f). På denne måten er ordningen gitt direkte resultatmessig virkning. Integreringen innebærer at også avbruddskostnadene er gjenstand for målestokkvekting av faktiske og normerte kostnader. Videre får selskapets faktiske kostnader og avbruddskostnader nå like stor betydning for inntektsrammen. Gjennom regelverket er det på denne måten lagt opp til at nettselskapene skal behandle avbruddskostnadene på lik linje med andre, bedriftsspesifikke kostnader i sine vurderinger og beslutninger. Hvis selskapet senker kostnadene har det ikke betydning for inntektsrammen om dette gjelder egne kostnader eller avbruddskostnader.

3.6.2 Bakgrunn og formål

KILE-ordningen og tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd ivaretar mange av de samme hensyn. I forbindelse med tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd går jeg nærmere inn på formålet og bakgrunnen for avbruddsordningene. Kortfattet skal KILE-ordningen gi nettvirksomhetene nødvendige insentiver til optimal leveringskvalitet.⁶⁵ Forskriftsendringene den 1. januar 2007 reflekterer et behov for riktigere påvirkning, kombinert med et ønske om å samordne avbruddskostnadene sterkere med øvrig økonomisk regulering.⁶⁶ Forslaget til ny ordning ble sendt på høring i to runder, da det første forslaget ikke ga tilstrekkelig synlige insentiver til leveringspålitelighet.⁶⁷ Samlet skal den endelige utformingen av KILE-ordningen dermed gi tydeligere insentiver til

⁶⁵ Hammer, *KILE-saken*, pkt 2

⁶⁶ NVE-dokument 9/05 side 26

⁶⁷ NVE-dokument 3/06 side 7

leveringskvalitet, samt legge til rette for at nettselskapene behandler avbruddskostnader symmetrisk med egne, bedriftsspesifikke kostnader.

3.6.3 Hovedtrekk ved KILE-ordningen

KILE-kostnadene er inntatt i beregningsgrunnlaget for inntektsrammen som en post i selskapets drifts- og vedlikeholdskostnader (kf. § 8-1 første ledd bokstav f). Etter kontrollforskriften § 9-1 første ledd skal nettselskapets årlige inntektsramme ”kvalitetsjusteres for avbruddskostnader som følge av ikke levert energi”. Hvert nettselskap skal rapportere mengde Ikke Levert Energi (ILE) til NVE. ILE-tallene blir multiplisert med fastsatte KILE-satser, jfr. § 9-1 annet ledd. Satsene er fordelt på seks ulike kundegrupper, og fremgår av kf. § 9-2.

KILE-ordningen omfatter kun avbrudd som skyldes hendelser i høyspenningsnettet.⁶⁸ Det er videre avbrudd karakterisert som ”langvarige” som inngår i ordningen (§ 9-1 annet ledd). Etter forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet⁶⁹ § 1-4 første ledd nr. 1 er grensen satt ved tre minutter. Kun når avbruddene varer lengre enn dette er de omfattet av ordningen. I forbindelse med forskriftsendringene 1. januar 2007 ga NVE uttrykk for at grensdragningen mot kortvarige avbrudd nå er ment å være midlertidig. De samfunnsøkonomiske kostnadene ved kortvarige avbrudd er anslått til mellom 380 og 530 millioner kroner, og direktoratet har satt som mål å utvide ordningen til å omfatte også kortvarige avbrudd fra 2009.⁷⁰ For å få til dette er et krav om rapportering av slike avbrudd allerede innført. Selv om KILE-ordningen etter gjeldende rett kun omfatter langvarige avbrudd, skal nettselskapene dermed rapportere også avbrudd med varighet på tre minutter eller mindre.

Ved at KILE-ordningen etter forskriftsendringen skal integreres i beregningsgrunnlaget, blir avbruddskostnadene gjenstand for innteksreguleringens målestokkvekting. Dermed

⁶⁸ Høyere enn 1000 V vekselstrøm og 1500 V likestrøm,
<http://www.statkraft.no/pro/presesenter/kraftuttrykk/index.asp>

⁶⁹ Forskrift 30. november 2004 nr 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet

⁷⁰ NVE-dokument 9/05 side 28

inngår kun 40 % av nettselskapets egne avbruddskostnader i inntektsrammen. På denne måten må selskapet selv bære 60 % av avbruddskostnadene.

Nettselskapet kan etter ønske inngå individuelle avtaler med sluttbrukerne om direkte utbetaling ved avbrudd (kf. § 9-3). I § 9-3 første ledd oppstiller forskriften vilkår for at den individuelle avtalen skal være gyldig. Kortfattet må avtalen være skriftlig, inngått før avbruddet finner sted og angi en avbruddssats beregnet på grunnlag av informasjon om kundens forventede avbruddskostnader. Videre må den aktuelle sluttbrukeren ha et forventet årlig uttak av energi over 400 000 kWh. KILE-satsene skal legges til grunn for utbetalingen (kf. § 9-3 annet ledd).

For Statnett og enkelte andre selskaper er ikke KILE-modellen egnet. Statnett deltar for eksempel i internasjonale effektivitetsanalyser, der KILE-kostnader ikke er inkorporert.⁷¹ I andre tilfeller kan det være vanskelig å gjennomføre effektivitetsanalyser. Etter kontrollforskriften § 8-2 første ledd tredje punktum kan kostnadsnormen i særlige tilfeller fastsettes etter individuelle vurderinger. Slike tilfeller kan nettopp omfatte selskaper der hovedmodellen ikke er egnet.⁷² Isteden vil NVE fastsette en normverdi ved enkeltvedtak.⁷³ Den videre fremstillingen er avgrenset til hovedmodellen for KILE-kostnader.

3.6.4 Rettslig plassering

NVE presiserer at KILE-ordningen ikke er ment som noen kompensasjonsordning.⁷⁴ Dette er et viktig skille mot den nye ordningen for svært langvarige avbrudd, som jeg behandler senere. KILE-reglene gir dermed ikke direkte kompensasjon for avbrudd til den enkelte sluttbruker. De skiller heller ikke mellom kunder som er direkte berørt av det aktuelle avbrudd og andre, ikke-berørte kunder. Isteden gjør inkorporeringen av eventuelle avbruddskostnader i inntektsrammen at nettselskapene får en lavere tillatt inntekt, slik at

⁷¹ NVE-dokument 3/06 side 15

⁷² NVE-dokument 3/06 side 29

⁷³ NVE-dokument 11/06 side 21

⁷⁴ NVE-dokument 3/06 side 9

samtligte av selskapets sluttbrukere får lavere tariffer. KILE-ordningens rettslige karakter påvirkes ikke av forskriftsendringene den 1. januar 2007.

3.6.5 Øvre grense – dispensasjon etter kontrollforskriften § 18-2

Ordlyden i reguleringsmodellen legger ikke opp til at KILE-ordningen skal være begrenset oppad mot særlig store konsekvenser eller ekstraordinære avbrudd. Av endringsforskriftens forarbeider fremgår det at NVE ikke ser behov for noen øvre grense. Isolert sett tolker jeg derfor KILE-ordningen som en ubetinget inkorporering av alle kostnader ved avbrudd over tre minutter som skyldes hendelser i høyspenningsnettet.

Formålet bak KILE-ordningen reiser imidlertid særlige spørsmål i denne forbindelse. Som et hovedformål skal ordningen gi tydeligere insentiver til optimal leveringspålidelighet.⁷⁵ Innledningsvis viste jeg hvordan dette er en underkomponent i det generelle formålet om samfunnsmessig rasjonalitet. Samfunnsøkonomisk kostnadseffektivitet var et annet underliggende hensyn, og under redegjørelsen for rasjonalitetsformålet antydte jeg at ikke enhver forbedring av leveringspålidelighet vil være samfunnsøkonomisk effektiv. Ved et bestemt nivå overstiger kostnadene ved leveringskvalitet forbedringens nytteverdi. For å ivareta energilovens overordnede formål, må derfor hensynet til leveringskvalitet veies mot hensynet til kostnadseffektivitet. Det kan tenkes avbrudd der kostnadene gjennom økt leveringspålidelighet overstiger nytteverdien av forbedringene. Videre kan det tenkes avbrudd som følge av hendelser så ekstreme at det ikke er mulig å avverge dem uansett leveringskvalitet. Det kan derfor spørres hvorvidt KILE-ordningen omfatter flere avbrudd enn formålet om samfunnsøkonomisk optimal leveringspålidelighet tilsier. Spørsmålet kunne reises også før forskriftsendringene den 1. januar 2007, og endringene bringer ikke noe nytt til en slik drøfting. En tilsvarende problemstilling reiser seg imidlertid i enda sterkere grad for den nye tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd. For en helhetlig forståelse er problemstillingen derfor viktig også i denne sammenheng.

⁷⁵ NVE-dokument 3/06 side 8

For KILE-ordningen tilsier imidlertid forarbeidene at dispensasjonsadgangen i kontrollforskriften § 18-2 kan utjevne forskjellene mellom formålet og ordningens omfang. Når forarbeidene avviser en øvre begrensning i KILE-ordningen, viser de nettopp til dispensasjonsadgangen. Slik fremstår det naturlig å se denne som en øvre grense for inkorporering av avbruddskostnader. Dispensasjonshjemmelen i § 18-2 gjelder felles for hele kontrollforskriften, og regulerer at direktoratet kan gi dispensasjon ”i særlige tilfeller”. Konkret fremgår det av KILE-ordningens opprinnelige forarbeider at dispensasjonsadgangen er ”beregnet på situasjoner som kan virke urimelige og utilsiktet sett i forhold til inntektsøkningen som den individuelle justeringen av inntektsrammen gir over tid og formålet med KILE-ordningen”.⁷⁶ Slik blir nettopp formålet bak ordningen et særlig viktig tolkningsmoment. Ved utformingen av den opprinnelige KILE-ordningen trakk NVE frem nettopp situasjoner som er så ekstreme at forebygging ikke vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt.⁷⁷ Videre sa direktoratet at nettselskapene kunne holde ”helt ekstreme situasjoner på værsiden i et enkeltår” utenfor ved innrapportering av ILE-tall.⁷⁸ På denne måten gir direktoratet uttrykk for at ekstremtilfeller ikke er ment omfattet av KILE-ordningen. Dette kan dermed være et argument for dispensasjon.⁷⁹ Gjennom en slik tolkning blir KILE-ordningens formål ivaretatt. Dersom forholdene tilsier at et avbrudd ikke er ment omfattet av ordningen, utgjør dette i seg selv et argument for dispensasjon etter kf. § 18-2. Slik kan både unormalt omfattende avbrudd og ekstraordinære hendelser være momenter som taler for dispensasjon. Særlig fremstår dette som aktuelt dersom nettselskapene ikke kunne avverget avbruddet, eller avverging gjennom bedret leveringspålidelighet ikke ville vært økonomisk effektivt. Spørsmålet må avgjøres etter en konkret helhetsvurdering, der økonomiske konsekvenser, omfang og årsak er viktige vurderingsmomenter.⁸⁰

Fra en slik synsvinkel kan formål og hensyn tilsi en relativt vid tolkning av kontrollforskriften § 18-2 i forbindelse med KILE-ordningen. Samtidig som det vises til

⁷⁶ NVE-dokument 18/2000 side 18

⁷⁷ Høringsforslag rapport 3/2000 side 21, 23

⁷⁸ Høringsforslag rapport 3/2000 side 30

⁷⁹ Som dette, Martinsen m. fl. *Energiloven med kommentarer*, side 126

⁸⁰ NVE-dokument 11/06 side 21

formålene bak KILE-ordningen, betegner imidlertid forarbeidene hjemmelen som en "sikkerhetsventil".⁸¹ Bestemmelsen fremstår dermed som en snever unntaksregel. NVE reflekterer også det snevre anvendelsesområdet i sin praksis. En søknad om dispensasjon for økte KILE-kostnader på grunn av storm i 2001 fikk avslag av NVE.⁸² Vindstyrken i den aktuelle stormen hadde en anslått statistisk påregnelig returperiode på 50 til 100 år innenfor den aktuelle årstid. Beregnet i forhold til hele året var returperioden 25 år, og stormen fremstår derfor, etter min mening, som relativt ekstraordinær. Dette ble likevel ikke vektlagt i noen utslagsgivende grad. Dispensasjon etter § 18-2 er underlagt forvaltningens frie skjønn. Dersom særlige grunner foreligger "kan" direktoratet gi dispensasjon. Avslaget på dispensasjon etter stormen i 2001 ble klaget inn for OED, som opprettholdt beslutningen til NVE. Departementet fremhevet at dispensasjonshjemmelens skjønnsmessige karakter innebærer at selv om direktoratet finner at "særlige tilfeller" foreligger, skal det like fullt foretas en konkret vurdering. Det kan derfor "ikke utledes noe rettslig krav på dispensasjon selv om kriteriet 'særlige tilfeller' skulle være oppfylt".⁸³ Av denne grunn fremstår dispensasjonsadgangen som svært snever.

Samlet finner jeg at KILE-ordningen isolert sett omfatter flere avbrudd og større konsekvenser enn energilovens og ordningens formål skulle tilsi. I lys av forarbeidene kan dette likevel imøtegås av den generelle dispensasjonshjemmelen i § 18-2. Her vil nettopp hvordan avbruddene stiller seg i forhold til ordningens formål og hensyn blir tillagt særlig vekt. De samme forarbeider legger imidlertid opp til et snevert anvendelsesområde, og NVEs praksis reflekterer dette. Dispensasjonshjemmelens anvendelsesområde fremstår derfor som svært avgrenset. Dette kan, etter min vurdering, tilsi at KILE-ordningens avbruddsomfang er videre enn formålet tilsier.

⁸¹ NVE-dokument 18/2000 side 18

⁸² Vedtak av 06.03.03, gjengitt i TOSLO-2005-80184 del I

⁸³ OED vedtak av 20.12.04 gjengitt i TOSLO-2005-80184 del I

4 Tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd

4.1 Sentrale problemstillinger

Gjennom tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd er berørte sluttbrukere gitt krav på avbruddskompensasjon. Vilkår for utbetaling, krav til nettselskapene og regler for utmåling av kompensasjon fremgår av de ulike bestemmelsene.

Før tilleggsordningen ga rammereguleringen ingen krav på direkte kompensasjon. Kun nettselskapene var aktører i regelverket. KILE-ordningen gir seg, som vist, utslag i lavere inntektsrammer til gode for alle sluttbrukere. Ordningen kompenserer ikke de berørte sluttbrukerne direkte. Tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd er, i motsetning til KILE-ordningen, nettopp betegnet som en kompensasjonsordning.⁸⁴ Først her blir det oppstilt et skille mellom berørte og ikke-berørte sluttbrukere i forskriften, der kundene får direkte rettigheter mot nettselskapene. Slik endrer reguleringsmodellen karakter. Mens reglene tidligere har rettet seg mot nettselskapene, bringer tilleggsordningen inn sluttbrukerne som aktører. På grunnlag av ordningens forarbeider, formål og hensyn drøfter jeg imidlertid hvor omfattende endringen er. På den ene side kan den tolkes som om innteksreguleringen nå skal være et regelverk for sluttbrukerne, i like stor grad som for nettselskapene. Samtidig kan det argumenteres for at ordningen først og fremst skal gi nettselskapene insentiver til bedret leveringspålitelighet, og at direkte utbetalinger til berørte sluttbrukere kun er et verktøy for å oppnå formålet. En slik vurdering får betydning for den videre tolkningen av regelverket.

Ordningen omfatter både høy- og lavspenningsnettet. På denne bakgrunn kan tilleggsordningen sees som en utvidelse av KILE-ordningen. I høringsdokumentene gir

⁸⁴ NVE-dokument 9/05 side 29

NVE uttrykk for et slikt syn.⁸⁵ Det er også i stor grad de samme formål og hensyn som ligger til grunn for begge ordninger. Som følge av dette finner jeg at tolkninger og grensedragninger ved KILE-ordningen kan gi nyttig tolkningsveiledning for reglene om svært langvarige avbrudd. Jeg presiserer imidlertid at det også er mange ulikheter mellom ordningene. Særlig gjelder dette behandlingen av avbruddskostnadene i forhold til sluttbrukerne, og jeg foretar analogien med forbehold om dette.

4.2 Bakgrunn for ordningen og forholdet til KILE-ordningen

Sett isolert fra avbruddsordningene vektlegger den resterende inntektsreguleringen i stor grad hensynet til økonomisk effektivitet. Dersom nettselskapene i for stor grad lar effektivitetshensynet være avgjørende for sine beslutninger, kan dette gå på bekostning av leveringskvalitet. Strømvavbrudd påfører samfunnet kostnader. I den grad utbedringer og investeringer i nettet kan avverge disse, bør det reflekteres i regelverket. Reguleringsmodellen skal gjøre det lønnsomt for nettselskapene å begrense avbruddskostnadene, og derigjennom samfunnets tap. Dette gjøres ved å ta inn samfunnsmessige avbruddskostnader i inntektsrammen. Formålet om rasjonalitet tilsier at bedret leveringspålitelighet kun er ønskelig frem til en viss grense; utover denne vil kostnadene ved kvalitetsøkningen overstige de fordeler forbedringen medfører. Slik ligger en avveining av de underliggende hensyn i begrepet samfunnsmessig rasjonalitet til grunn for begge de to avbruddsordningene.

Siden KILE-ordningen kun omhandler avbrudd som følge av hendelser i høyspenningsnettet, fikk avbrudd i lavspenningsnettet ingen betydning for inntektsrammene i den tidlige reguleringsmodellen. Som en praktisk konsekvens av dette ville det lønne seg for nettselskaper å utbedre feil i høyspenningsnettet før eventuelle feil i lavspenningsnettet. Når de førstnevnte var utbedret, forelå ikke de samme økonomiske insentiver til videre utbedring; feil i lavspenningsnettet ga ikke et tilsvarende utslag i inntektsrammen. For å ivareta hensynet til leveringspålitelighet tilstrekkelig også i lavspenningsnettet, var det derfor behov for nye regler. NVE vurderte å utvide KILE-

⁸⁵ NVE-dokument 9/05 side 29

ordningen til å omfatte avbrudd som skyldes hendelser i lavspenningsnett (1000 V eller lavere).⁸⁶ Flere ulike metoder ble vurdert, men ingen funnet tilfredsstillende. Samtlige løsninger var enten for unøyaktige, for kostnadskrevende eller for tidkrevende. I tillegg ga direktoratet uttrykk for usikkerhet ved nytteverdien av en slik utvidelse. Istedenfor ble behovet for inkorporering av lavspenningsnett ivaretatt gjennom tilleggsordningen. Ved svært langvarige avbrudd oppstår ikke det samme behovet for automatiske registreringssystemer, og kravet til nøyaktighet er mindre.⁸⁷ En ordning for svært langvarige avbrudd kan derfor omfatte avbrudd som følge av hendelser i lavspenningsnett uten de problemene som reiste seg ved KILE-ordningen. Sammenhengen synliggjør hvordan hensyn og formål til grunn for KILE-ordningen kan belyse også tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd.

4.3 Vilkår for kompensasjon

4.3.1 Beregning av avbruddets varighet

Etter forskriftens § 9A-2 første ledd kan sluttbrukere kreve direkteutbetaling fra nettvirksomheter ved ”svært langvarige avbrudd”. Svært langvarige er strømvbrudd i følge samme bestemmelse dersom de har en varighet på over tolv timer. En viktig vurdering for avgrensningen av ordningens omfang er derfor hvordan nettselskapene skal beregne avbruddets varighet. Et svært langvarig avbrudd skal etter § 9A-3 første ledd beregnes fra det tidspunkt nettselskapet ”først fikk melding om avbruddet, eller nettselskapet visste eller burde ha visst at avbruddet fant sted”. I høyspenningsnett vil registrering ligge til grunn for beregningen av avbruddets lengde. I lavspenningsnett legger NVE til grunn at beregningen i stor grad må gjøres på bakgrunn av selvrapporing fra kundenes side.⁸⁸ Det er imidlertid tilstrekkelig at selskapet er gjort kjent med avbruddet. Dersom én nettkunde har rapportert dette, vil dermed alle berørte kunder ha rett på kompensasjon ved krav. Beregningen vil også begynne å løpe dersom selskapet på annen måte er kjent med

⁸⁶ NVE-dokument 9/05 side 27

⁸⁷ NVE-dokument 9/05 side 29

⁸⁸ NVE-dokument 9/05 side 30

avbruddet, og NVE fremhever at ordningen slik vil være administrativt håndterbar.⁸⁹ Dersom nettselskapet gjennom synlig atferd har vist at det kjenner til avbruddet, kan regelen få anvendelse. Hvis ikke dette er kommet tydelig til uttrykk, kan det imidlertid være vanskelig for sluttbrukerne å bevise at virksomheten hadde slik kjennskap. Av bevismessige hensyn kan den praktiske betydningen av dette derfor, etter min mening, bli begrenset.

Nettselskapene kan anse avbruddet som avsluttet når normalforsyning er gjenopprettet (§ 9A-3 annet ledd). Forskriftsteksten angir i denne forbindelse at flere etterfølgende avbrudd utgjør ett sammenhengende, med mindre nettvirksomheten opprettholder normal forsyning i minst to timer. I januar 2007 opplevde strømkunder i Steigen gjentatte strømafbrudd over en periode på seks døgn.⁹⁰ I to timer hver dag klarte imidlertid nettselskapene å gi kundene tilgang til vanlig strømforsyning. Ved det etterfølgende oppgjøret ble det reist spørsmål ved om nettvirksomheten på denne måten hadde opprettet normalforsyning etter § 9A-3. På den ene siden angir loven en eksplisitt grense på to timer, og en streng ordlydstolkning taler for å se forsyningen som gjenopprettet. Samtidig er det avgjørende i bestemmelsen at situasjonen skal være tilbake på "normal" forsyning. En naturlig språklig forståelse tilsier da en alminnelig tilstand. Når gjenopprettelsen skjer med kunnskap om at strømforsyning kun vil være mulig i to timer, er det ikke naturlig å karakterisere forsyningen som normal. Mer nærliggende er det å betegne situasjonen som et sammenhengende avbrudd. Problemstillingen ble ikke behandlet ved utarbeidelsen av ordningen for svært langvarige avbrudd, og forarbeidene gir ikke nærmere veiledning. Jeg finner derfor at en videre tolkning av begrepet "normal forsyning" bør legges til grunn. Tolkningen samsvarer med den løsning som ble valgt i etterkant av strømafbruddet i Steigen. Avbruddets varighet ble regnet til seks døgn, uavhengig av de midlertidige periodene med alminnelig strømtilgang.

⁸⁹ NVE-dokument 9/05 side 30

⁹⁰ Saken er blant annet kommentert på <http://www.nrk.no/nyheter/innenriks/1.1732583>

4.3.2 Krav til nettselskapene

Regelverket stiller enkelte krav til nettselskapene. Etter kontrollforskriften § 9A-4 plikter nettselskapene å utarbeide et rapporteringsskjema for sluttbrukernes fremsettelse av krav. Videre er selskapene pålagt en plikt til å informere kundene ”om deres rett til utbetaling”. Det er ikke gitt nærmere veiledning om hva plikten innebærer i forskriftens forarbeider. Av hensyn til sluttbrukerne og til en enkelt administrerbar ordning finner jeg grunn til å anta at nettselskapene plikter å informere kundene generelt om rettighetene. Videre bør nok sluttbrukerne kunne forvente informasjon om rapporteringsskjemaene, og om hvordan de skal gå frem for å fremme krav.

4.3.3 Vilkår for sluttbrukerne - reklamasjonsfrist

Etter kontrollforskriften § 9A-2 første ledd gjelder kompensasjonsretten sluttbrukere på alle nettnivåer. For å ha rett til utbetaling må sluttbrukeren fremsette krav om kompensasjon. Dette gjøres på rapporteringsskjemaet som nettselskapet skal bringe tilveie, og må skje ”innen rimelig tid etter opprettet normalforsyning”. Fristberegningen reiser to tolkningsspørsmål. Både innholdet i begrepet ”innen rimelig tid” og hva som skal til for at normal forsyning er opprettet er avgjørende for beregningen av tidsfristen.

I forbrukerforhold regulerer forbrukerkjøpsloven⁹¹ at ”rimelig tid” aldri kan være kortere enn to måneder fra tidspunktet forbrukeren oppdaget mangelen (§ 27 første ledd annet punktum). Opprinnelig foreslo NVE en fast frist på ti dager.⁹² Enkelte høringsinstanser argumenterte for å endre fristen for å tilpasse den til forbrukerkjøpsreglene, og fremhevet lovens § 27 første ledd eksplisitt. NVE endret deretter fristen nettopp for at den skulle samsvare mer med forbrukervernreglene. Her omtales riktignok ikke bestemmelsen direkte.⁹³ På den ene siden fremstår endringen fra ti dager til minst to måneder som så stor at det ville vært nærliggende for direktoratet å kommentere forbrukerkjøpsloven § 27 første ledd uttrykkelig, dersom fristen skulle tolkes i samsvar med denne bestemmelsen. På den

⁹¹ Lov av 21. juni 2002 nr 34

⁹² NVE-dokument 9/05 side 30

⁹³ NVE-dokument 19/05 side 43

annen side nevner høringsinstansen nettopp denne paragrafen i sin begrunnelse.⁹⁴ NVE endrer fristberegningen i tråd med forslaget, uten å presisere at denne skal forstås på en annen måte. Jeg tolker på den bakgrunn endringen som samsvarende med høringsinstansenes forslag. Jeg finner derfor at sluttbrukere som en hovedregel kan fremsette krav om direkte utbetaling innen to måneder etter opprettet normalforsyning.

Fristen begynner altså ikke å løpe før ”normal strømforsyning” er opprettet. Hva som skal til for at forsyningen igjen er normal, er allerede behandlet i forbindelse med beregning av avbruddets varighet. Av hensyn til sammenheng i regelverket legger jeg en tilsvarende forståelse til grunn for fristberegningen. Som et utgangspunkt vil da forsyningen anses å være normal når strømforsyning er opprettet i mer enn to timer. Dette vil ikke gjelde dersom flere avbrudd blir stykket opp av periodevis gjenoppretting, slik at forsyningen likevel ikke er naturlig å karakterisere som normal.

4.3.4 Fravikelighet

Etter kontrollforskriften § 9A-6 kan reglene for kompensasjon ved svært langvarige avbrudd fravikes gjennom avtale. Bestemmelsen viser til forskrift om leveringskvalitet § 1-3, hvor det fremgår at nettselskapene i slike tilfeller eksplisitt må redegjøre for ”hvilke konsekvenser dette vil medføre for nettkunden”. Jeg går ikke nærmere inn på problemstillinger som kan reise seg i forlengelsen av slike avtaler.

4.4 Rettslig plassering

4.4.1 Betydningen av at sluttbrukere er gitt direkte rettigheter

Som et hovedtrekk er reglene i innteksreguleringen rettet mot nettselskapene som subjekter. Det er selskapene som skal påvirkes til samfunnsmessig rasjonell drift. Særlig tydelig er dette ved KILE-ordningen. Gjennom lavere tariffer drar kundene indirekte fordel av at avbruddskostnadene skal inngå i beregningsgrunnlaget. Direkte er imidlertid regelverket rettet mot nettselskapene. Ved at sluttbrukerne nå er gitt rettigheter, innebærer tilleggsordningen dermed et nytt virkemiddel i regelverket. På denne måten er

⁹⁴ NVE-dokument 19/05 side 41

inntektsreguleringens karakter endret. Det kan imidlertid drøftes hvor stor denne endringen er. På den ene siden kan endringen tolkes å innebære at inntektsreguleringsmodellen nå retter seg mot sluttbrukerne på samme måte som nettselskapene. Med kompensasjon som sanksjon skal sluttbrukerne sikres netjtjenester av tilfredsstillende kvalitet. På den annen side kan det argumenteres for at også tilleggsordningen først og fremst er ment å gi nettselskapene insentiver til effektiv drift, ved å pålegge dem kostnader ved mangelfull leveringskvalitet. Etter en slik tolkning er det fremdeles nettselskapene som er hovedsubjektene i inntektsreguleringen. Problemstillingen har interesse for den videre tolkningen av ordningens bestemmelser. Særlig gjelder dette for hvilken vekt som skal tillegges hensynet til sluttbrukerne. Tilsvarende legger vurderingen føringer for vektleggingen av hvordan alternative tolkninger gir signaler til selskapene. Slik kan vurderingen skape økt forståelse for tilleggsordningens ulike regler, samt gi tolkningsveiledning.

Kontrollforskriften § 9A-2 første ledd er rettet mot sluttbrukerne, ved at disse kan kreve kompensasjon. En ren ordlydstolkning kan dermed tale for å se ordningen i et sluttbrukerperspektiv, slik at kundene utgjør hovedfokuset i ordningen. En vurdering av ordningen i lys av bakenforliggende formål kan imidlertid tilsi en alternativ tolkning. Hovedformålet bak inkorporeringen av svært langvarige avbrudd er som vist å gi nettselskapene riktige insentiver til bedret leveringspålitelighet. Formålet er med andre ord rettet mot selskapene; det er nettvirksomhetene som skal påvirkes til å prioritere utbedringer og investeringer i nettet. Slik virker det som hovedfokuset for ordningen skal være nettselskapene. Senere, i forbindelse med utmålingen av kompensasjon, antyder jeg at tilleggsordningen innebærer et ”ris bak speilet” for nettselskapene. Dette underbygger tolkningen. Til støtte er også et hensyn til sammenheng i regelverket; som allerede nevnt retter de øvrige reglene i modellen seg i hovedsak mot nettvirksomhetene som aktører. En tilsvarende tolkning av tilleggsordningen gir dermed større helhet i reguleringsbildet.

Nettselskapene fremstår på denne måten fremdeles som hovedfokuset for tilleggsordningen, så vel som i inntektsreguleringen generelt. Gjennom faste, relativt høye

kompensasjonsbeløp ved avbrudd, skal virksomhetene bli påvirket til å bedre leveringskvaliteten. Like fullt innebærer tilleggsordningen at sluttbrukerne for første gang er gitt direkte rettigheter gjennom inntektsreguleringen. Slik sett medfører forskriftsendringen et skifte i reguleringsmodellens karakter, fra å være rettet kun mot nettselskapene til også å ha sluttbrukere som subjekter.

Når sluttbrukere først er gitt direkte kompensasjon gjennom kontrollforskriften, kan det stilles spørsmål ved om deres interesser burde vært ivaretatt i større grad. I denne sammenheng er det nærliggende å foreta en vurdering av grensen for hvilke avbrudd ordningen omfatter. Kraft spiller en svært viktig rolle i dagens samfunn. Selv korte strømavbrudd kan få store og betydningsfulle konsekvenser, av ikke-økonomisk så vel som økonomisk art. I forlengelsen av dette kan det vurderes om ordningen også kunne omfattet avbrudd med kortere varighet enn 12 timer. Forarbeidenes begrunnelse for at tilleggsordningen kan omfatte lavspenningsnettet vektlegger imidlertid at langvarige avbrudd ikke skaper det samme behovet for nøyaktige og automatiske registreringssystemer.⁹⁵ Innføring av mer eksakte målemetoder vil etter NVEs vurdering være for tids- og kostnadskrevende.⁹⁶ På dette grunnlag fremstår avgrensningen mot avbrudd med kortere varighet enn 12 timer som nødvendig, og det er vanskelig å argumentere for en alternativ løsning. Tidsavgrensningen samsvarer også med tilsvarende avbruddsordninger i Finland, England og Nord-Irland.⁹⁷

4.4.2 Forholdet til obligasjonsrettslige kompensasjonsregler

Ved at ordningen for svært langvarige avbrudd kompenserer berørte kunder direkte, har den likhetstrekk med en erstatningsordning. I motsetning til erstatningsrettslige regler er det imidlertid ikke vilkår om at den berørte kunden faktisk må ha blitt påført et økonomisk tap. Videre betegner forskriftsgiver reguleringen som en ”kompensasjonsordning”, og presiserer at den ikke har til hensikt å være en erstatningsordning for kostnader pådratt som

⁹⁵ NVE-dokument 9/05 side 29

⁹⁶ NVE-dokument 9/05 side 27

⁹⁷ NVE-dokument 9/05 side 29

følge av avbruddet.⁹⁸ Regelverket skal snarere utgjøre en omfordelingsordning; en differensiering av nettariferingen som reflekterer ulikheter i leveringskvaliteten. Privatrettslige avtaler og forbrukervernlovgivning skal også i fremtiden regulere eventuell erstatning for pådratte kostnader. En naturlig forlengelse av dette fremstår å være at utbetalte beløp ikke skal ha innvirkning på, eller betydning for sluttbrukernes eventuelle erstatningskrav. At det ikke er stilt krav til faktisk økonomisk tap underbygger tolkningen. Kundene vil motta like, standardmessige beløp uavhengig av avbruddets faktiske økonomiske betydning. På dette grunnlag er det interessant å plassere ordningen nærmere i forhold til gjeldende obligasjonsrettslige kompensasjonsregler. Vurderingen har ikke direkte betydning for den nærmere tolkningen av kompensasjonsreglene, og har først og fremst akademisk interesse. Praktisk er likevel hvorvidt kompensasjon gjennom tilleggsordningen får betydning for sluttbrukerens rett til å kreve erstatning for økonomisk tap som følge av avbruddet.

Når ordningen skal plasseres rettslig, kunne en mulighet være å se utbetalingene som en form for prisavslag. På grunn av strømavbruddene mottar ikke kundene den vare og kvalitet de har krav på. Med unntak for fritidsboliger er det imidlertid ikke satt noe øvre tak for kompensasjonen.⁹⁹ Det er heller ikke regulert noen forholdsmessig beregning mellom faktisk nettleie og avbruddskostnader. I prinsippet kan derfor det utbetalte beløpet overstige den aktuelle kundens nettleie. Å se kompensasjonsordningen som et prisavslag fremstår derfor ikke som noen nærliggende tolkning.

Forskriftens klare avgrensning mot erstatning kan på sin side virke noe kunstig. Ved første øyekast fremstår skillet mellom kompensasjonsordning og erstatningsordning som uproblematisk. Hva som ligger i grensedragningen er imidlertid ikke nødvendigvis gitt. Tilleggsordningen gir direkte utbetalinger til kunder som er berørt av strømbryddet. Utbetalingene skjer som følge av mangelfull levering fra nettvirksomhetenes side, og skal kompensere for sviktende leveringspålidelighet. Slik har ordningen likhetstrekk med en

⁹⁸ NVE-dokument 9/05 side 29

⁹⁹ Se punkt 4.5.1

erstatningsordning. Likevel har det ikke betydning hvorvidt de alminnelige erstatningsrettslige vilkår om økonomisk tap, årsakssammenheng og adekvans er oppfylt.

Videre er skillet mellom kompensasjonsordning og erstatningsordning viktig i enkelte sammenhenger. Jeg går nærmere inn på ett slikt tilfelle i forbindelse med utmåling av kompensasjonen.¹⁰⁰ I tråd med forarbeidenes uttalelser ser jeg derfor tilleggsordningen som noe annet enn en erstatningsordning, siden regelverket på vesentlige punkter skiller seg fra alminnelige erstatningsrettslige prinsipper. Like fullt skal ordningen sikre kompensasjon til sluttbrukere som er berørt av strømafbrytning. Slik er det vanskelig å plassere den i en enkelt gruppe blant generelle obligasjonsrettslige kompensasjonsregler.

Av betydning for rettslig plassering er hvordan utbetalingene skal betraktes dersom nettkunden i tillegg har et erstatningskrav for økonomisk tap som følge av avbruddet. Direktoratets presisering av reguleringen som kompensasjonsordning i motsetning til erstatning taler for at utbetalingene ikke skal få noen form for betydning for eventuelle erstatningskrav. Om KILE-kostnader sier imidlertid NVE at i den grad skadelidt ”er (delvis) kompensert for tapet gjennom KILE-ordningen, vil det komme som fradrag ved erstatningsutmålingen”.¹⁰¹ Når KILE-kostnader blir tillagt en slik betydning i møte med erstatningsregler, er det nærliggende å tro at direkteutbetalinger i forbindelse med svært langvarige avbrudd betraktes på en tilsvarende måte. Riktignok er det viktige forskjeller mellom de to ordningene. Mens tilleggsordningen er en kompensasjonsordning, presiserer NVE at KILE-ordningen nettopp ikke er det.¹⁰² Jeg finner likevel ikke at ulikhetene får betydning for forholdet til erstatningsutmåling. Det er nettopp det økonomiske tapet sluttbrukerne eventuelt kan kreve erstattet. Kompensasjon gjennom tilleggsordningen utbetales som en følge av avbruddet. Dermed reduseres det faktiske økonomiske tapet som kunden er påført. Eventuelle direkteutbetalinger kommer dermed i fradrag ved vurderingen av om det foreligger et økonomisk tap. En sluttbruker uten et økonomisk tap, og dermed uten erstatningskrav, vil imidlertid motta det samme beløpet.

¹⁰⁰ Punkt 4.5

¹⁰¹ NVE-dokument 19/05 side 44

¹⁰² NVE-dokument 3/06 side 9

4.5 Utmåling av kompensasjon

4.5.1 Kompensasjonens størrelse

Kompensasjonssatsene fremgår av kontrollforskriften § 9A-2 første ledd. For avbrudd over tolv timer har berørte sluttbrukere krav på 600 NOK. Varer avbruddet lenger enn 24 timer øker beløpet til 1. 400, og etter 48 timer kan sluttbrukerne kreve 2. 700 NOK. Dersom avbruddet overstiger 72 timer skal 1.300 kroner legges til beløpet for hver påbegynte tjuefire timers periode. Noen øvre grense er ikke oppstilt for alminnelige sluttbrukere. For fritidsboliger kan imidlertid det samlede årlige kravet ikke være større enn forventet nettleie, jfr. § 9A-2 tredje ledd.

I dagens samfunn spiller kraft en vesentlig rolle. Strømvbrudd kan få betydelige konsekvenser, både økonomisk og ikke-økonomisk. For en sluttbruker kan 600 kroners kompensasjon for et avbrudd lenger enn tolv timer virke lite. I mange tilfeller vil ikke beløpet dekke sluttbrukerens økonomiske tap. Her er det nettopp tilleggsordningens rettslige plassering viktig å ha klart for seg. Tilleggsordningen er ikke ment å skulle gi sluttbrukerne erstatning for økonomisk tap pådratt som følge av avbruddet, og eventuelle erstatningskrav kan fremdeles gjøres gjeldende. Hensikten bak regelverket er å gi kompensasjon. Hvorvidt kompensasjonsbeløpet står i samsvar med de faktiske tap sluttbrukerne er påført, er dermed uten betydning. Isteden må utbetalingens størrelse sees i forhold til den årlige nettleien. Tilleggsordningen kompenserer sluttbrukerne for at de ikke får en tilfredsstillende tjeneste fra nettselskapet. Jeg har tidligere vist at årlig nettleie for en husholdningskunde i Nord-Salten, med normalt hus og gjennomsnittlig forbruk, per dags dato er 7. 480 NOK.¹⁰³ Sett i lys av nettleien fremstår kompensasjonsbeløpet som relativt stort. Målt opp mot tarifferringsinntektene til et nettselskap kan dermed et avbrudd medføre en betydelig økonomisk belastning. Særlig gjelder dette dersom mange sluttbrukere blir berørt. Samtidig må de potensielt omfattende økonomiske konsekvensene sees i lys av formålet om å gi nettselskapene insentiver til bedret kvalitet. For å oppnå dette bør tilleggsordningen gi nettselskapene tydelige grunner til å prioritere leveringspålitelighet.

¹⁰³ Punkt 1.3

Dersom kompensasjonskostnadene ved avbrudd er lave, kan det åpne for spekulasjon. Nettvirksomhetene kan avveie de potensielle avbruddskostnadene mot kostnadene ved utbedring og investering, og nedprioritere leveringspåliteligheten.

4.5.2 Én sluttbruker – én standardmessig utbetaling

En sluttbruker er regnet som én kjøper av strøm. Om denne har én eller flere strømmålere, har ikke betydning for vurderingen. Derfor kan det faktiske tapet et avbrudd påfører en sluttbruker variere betraktelig. At kompensasjonen utmåles etter standardsatser gjør at utbetalingene ikke reflekterer slike forskjeller; hver kunde kompenseres standardmessig uavhengig av tapsstørrelse. Også denne problemstillingen ble aktuell i forbindelse med avbruddet i Steigen. Hver sluttbruker fikk kompensasjon etter standardsatsene. Steigen kommune ble vurdert som én sluttbruker, og fikk utbetalt det samme beløpet som enhver annen sluttbruker selv om kommunen har et titalls abonnemeter.¹⁰⁴ I høringsrunden til forslaget ble det gitt uttrykk for at kompensasjonene i større grad burde reflektere avbruddets betydning for den enkelte sluttbruker.¹⁰⁵ Også her er ordningens karakter av en kompensasjonsordning og kundenes adgang til å kreve erstatning viktig. Nettvirksomhetenes insentiver til god leveringskvalitet blir styrket uavhengig av om regelverket differensierer mellom større og mindre kundegrupper. Tidligere har jeg argumentert for at dette nettopp er hovedfokuset for tilleggsordningen; målet med reguleringen er ikke en mest mulig nøyaktig kompensering av de enkelte sluttbrukeres tap.¹⁰⁶ Større kunder vil i tillegg, som tidligere nevnt, normalt være tilknyttet høyspenningsnettet. Insentiver til leveringssikkerhet på dette nivået er også ivaretatt gjennom KILE-ordningen.

Gjennom forhåndsbestemte satser kan tilleggsordningen potensielt åpne for spekulasjon i regelverket. Siden kompensasjon skal bli utmålt sjablonmessig, kan nettselskapene i større grad beregne hvor store kostnader eventuelle avbrudd vil medføre. Dersom disse er lavere enn kostnadene ved utbedring og vedlikehold av nettet, kan nettselskapene bli fristet til å

¹⁰⁴ Saken er blant annet kommentert på <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.2016617>

¹⁰⁵ NVE-dokument 19/05 side 42

¹⁰⁶ Punkt 4.4.1

godta kompensasjonen på bekostning av utbedring. Særlig kan problemstillingen oppstå i områder med lav befolkningstetthet og få sluttbrukere. De samlede kompensasjonskostnadene vil øke proporsjonalt med antallet berørte kunder. Leveringskvalitet er imidlertid også ivaretatt gjennom andre regler.¹⁰⁷ Disse er på siden av fremstillingens problemstillinger, og jeg går ikke nærmere inn på reglene.

Hensynet til et enkelt og administrerbart regelverk veide tungt ved utarbeidelsen av tilleggsordningen.¹⁰⁸ Kompensasjon målt etter faktisk påført tap ville vært mer administrativt utfordrende. Videre kan økonomiske tap ved strømavbrudd være vanskelige å dokumentere. Ved faste, standardmessige satser er sluttbrukerne sikret kompensasjon uavhengig av om et tap er dokumenterbart eller ikke. Kostnadene er også i større grad påregnelige, og nettselskapene kan innrette seg etter dem. Videre forhindrer satsene spekulasjon i at sluttbrukerne ikke kan dokumentere sine tap.

I tillegg var et av hovedformålene ved innføringen av tilleggsordningen at også mindre sluttbrukere skulle nyte godt av avbruddsordningene.¹⁰⁹ Disse vil generelt ha mindre ressurser til å fremme krav mot nettselskapene, og ha dårligere kjennskap til regelverket og rettighetene det gir. Det er derfor viktig å gjøre det enkelt for sluttbrukerne å kreve kompensasjon. Et tilleggsmoment følger i forlengelsen av formålet om å gi nettselskapene tydeligere insentiver til leveringspålitelighet. Dersom en kundes økonomiske tap måles mer subjektivt, ved å beregne kompensasjonen ut fra at kunden ikke har fått nettjenesten den har betalt for, får tilleggsordningen mer karakter av å være et prisavslag. Nettleien varierer mellom de ulike sluttbrukerne. Generelt vil imidlertid kontrollforskriftens kompensasjonsbeløp ligge høyere enn etter en slik beregning. Dermed gir faste, standardmessige summer trolig større utbetalinger enn en forholdsmessig, subjektiv utmåling ville gjort. Fra en slik vinkel fremstår kompensasjonssatsene som et ”ris bak speilet”; et virkemiddel for å gi tilstrekkelig sterke insentiver. Faste, sjablonmessige kompensasjonsbeløp er, etter min vurdering, et godt virkemiddel i så henseende.

¹⁰⁷ Se særlig energiloven § 5A-3 og Forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet

¹⁰⁸ NVE-dokument 9/05 side 30

¹⁰⁹ NVE-dokument 9/05 side 28

4.6 Omfang – hva er ordningens øvre grense?

Ved tolkningen av tilleggsordningens bestemmelser er det naturlig å reise spørsmål om ordningens omfang. Vurderingen er relatert til hvorvidt alle avbrudd er omfattet uten unntak, eller om det må trekkes en øvre grense for avbrudd av særlig alvorlig eller ekstraordinær art. Etter kontrollforskriften § 9A-2 første ledd kan kompensasjon kreves ”ved svært langvarige avbrudd”. Verken i denne bestemmelsen eller øvrige paragrafer legger forskriften opp til modifikasjon eller unntak for avbrudd av ekstraordinær karakter eller omfang. Heller ikke forarbeidene gir uttrykk for noen slik tolkning. Jeg finner derfor at det ikke er åpnet for noen unntak for ekstraordinære avbrudd i tilleggsordningen. Reglene hjemler kompensasjon for alle typer avbrudd, såfremt de har en varighet på over tolv timer. I forbindelse med KILE-ordningen argumenterte jeg imidlertid for at formål og hensyn bak inntektsreguleringen ikke tilsier en avbruddsordning uten unntak.¹¹⁰ Tilsvarende kan en unntaksløs tilleggsordning gå lengre enn det energilovens og ordningens formål tilsier. Ulikhetene mellom KILE-ordningen og tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd setter problemstillingen i et noe annet lys.

4.7 Adgang til dispensasjon

Som et utgangspunkt omfatter altså tilleggsordningen ethvert avbrudd med en varighet på over tolv timer. En viss sikkerhetsventil gir også her kontrollforskriften § 18-2, som åpner for dispensasjon ”i særlige tilfeller”. Tidligere, i forbindelse med KILE-ordningen, fremgikk at dispensasjonsadgangen er ment som en snever unntaksregel.¹¹¹ Her viste jeg hvordan formålet med ordningen og uttalelser i forarbeidene ga retningslinjer for når det kan foreligge ”særlige tilfeller”. Ved utformingen av reglene i KILE-ordningen ga NVE uttrykk for at ekstremværsituasjoner ikke nødvendigvis er ment omfattet. På dette grunnlag ble slike situasjoner fremhevet som et mulig argument for dispensasjon.

For tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd stiller dette seg annerledes. Ved utformingen av reglene ble det ikke gitt uttrykk for noe forbehold om ekstremværsituasjoner.

¹¹⁰ Punkt 3.6.5

¹¹¹ Punkt 3.6.5

Tvert imot fremstår ordningen som en ubetinget kompensasjonsordning for alle avbrudd med varighet på over tolv timer. Med dette som utgangspunkt virker adgangen til dispensasjon som enda snevrere for tilleggsordningen enn for KILE-ordningen. Allerede her viste praksis fra NVE at direktoratet sjelden innvilger dispensasjon. For tilleggsordningen fremstår det derfor som om dispensasjonsregelen bare helt unntaksvis kan komme til anvendelse.

4.8 Vurdering av omfanget – behov for en øvre grense?

I forbindelse med KILE-ordningen viste jeg at dispensasjonsadgangen, til en viss grad, kompenserte for konflikten mellom energilovgivningens formål og ordningens ubetingede avbruddsomfang. Med utgangspunkt i en tilsvarende tolkning, kan jeg vanskelig se at det samme kan legges til grunn for tilleggsordningen. Hovedformålet bak tilleggsordningen er, som for KILE-ordningen, å gi insentiver til leveringspålitelighet. Idet ordlyden tilsier at regelverket er ment å dekke alle avbrudd uavhengig av art og omfang, oppstår de samme spørsmålene som ble reist i forbindelse med KILE-ordningen. Avbrudd kan skyldes hendelser som nettselskapene ikke har mulighet til å unngå, uansett leveringspålitelighet. Videre kan avbrudd inntreffe som følge av hendelser som det er mulig, men ikke kostnadseffektivt å avverge. Ekstremvær kan være et eksempel på slike hendelser.

Riktignok kan formålet til leveringspålitelighet være et argument for en ordning som omfatter ethvert avbrudd. For å gi nettselskapene så gode insentiver til utbedring av nettet som mulig, kan det være en fordel at ordningen ikke oppstiller unntak. Enhver sviktende leveringskvalitet bør da gi seg utslag i økte kostnader for nettselskapet, slik at det alltid vil lønne seg å utbedre og investere i nettet. Videre vil en øvre grense ikke bare resultere i at avbruddene ikke er omfattet av ordningen i utgangspunktet, men at de i sin helhet faller utenfor reguleringen. Dermed gis ikke nettselskapene noen insentiver til å begrense tapsomfanget av avbruddet. Så lenge avbruddskostnadene uansett ikke er omfattet av ordningen, blir ikke virksomheten påført noe større tap ved å utsette utbedringen og forlenge avbruddets konsekvenser. Hensynet til et enkelt og administrerbart regelverk

underbygger også en slik tolkning. NVE fremhevet dette hensynet som særlig sentralt i andre forbindelser ved utformingen av ordningen.¹¹²

Likevel gjelder de samme argumentene vedrørende energilovens formål om samfunnsmessig rasjonalitet her som for KILE-ordningen. Hvordan både energilovens overordnede formål og hensynet til leveringspålidelighet isolert sett tilsier en begrensning i omfanget har jeg allerede gått inn på under drøftelsen av KILE-ordningen, og jeg viser til punkt 3.6.5 for å unngå dobbeltbehandling. På grunnlag av de samme argumentene finner jeg at en ubetinget kompensasjonsplikt for ethvert avbrudd over tolv timer ikke ivaretar hensynene som ligger til grunn for energiloven og kontrollforskriften. En ordning som pålegger nettselskapene kompensasjonsplikt først når kostnadene de må kompensere kunne vært avverget, kan som et tilleggsargument fremstå som mer rimelig for selskapene.

Jeg finner på grunnlag av dette at tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd omfatter flere avbrudd enn formålene og hensynene skulle tilsi. For å ivareta hensynet til bedret leveringskvalitet og samfunnsøkonomisk kostnadseffektivitet i større grad, burde ordningen etter min vurdering satt grenser for hvilke avbrudd nettselskapene må kompensere.

Et annet spørsmål er imidlertid hvordan utformingen av en slik avgrensning bør være. En mulig grense kan trekkes med utgangspunkt i de hensyn som begrunner behovet for avgrensningen. Vurderingen blir de lege ferenda, og nødvendigvis skjønnsmessig. Spørsmålet om hvilke avbrudd som er omfattet av tilleggsordningen relaterer seg til hvem som skal ha risikoen for de ulike avbruddene. Det er naturlig å se hen til øvrige risikoreguleringer i kraftnettskontrakter ved utformingen av en mulig grense.

Kontraksreguleringen av kraftleveranser er inngående behandlet av Brådland og Trondal for henholdsvis sentral- og distribusjonsnettet, og jeg viser til dette for en nærmere

¹¹² NVE-dokument 9/05 side 30

redegjørelse.¹¹³ Kortfattet gir kontraktsreguleringen eksempler på flere forskjellige ansvarsgrunnlag som reflekterer risikofordelingen mellom sluttbruker og nettselskap; både objektiv erstatning, kontrollansvar, uaktsomhetsansvar og culpaansvar er anvendt i ulike kraftkontrakter.¹¹⁴ I forlengelsen av ordningens rettslige plassering er reglene for erstatning og prisavslag mest naturlige som sammenligningsgrunnlag. Karakteren av en kompensasjonsordning som noe annet enn dette, vanskeliggjør imidlertid en analogisk tolkning.

I min begrunnelse for at det burde settes en øvre grense for avbruddsordningens omfang, la jeg særlig vekt på formålet om sterkere insentiver til optimal leveringspålitelighet. Bedret kvalitet vil ikke ha innvirkning på avbrudd som skyldes hendelser nettselskapene uansett ikke kunne avverget. Formålet begrunner dermed ikke at ordningen omfatter slike avbrudd. Etter alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper oppstilles det et generelt, kontraktsrettslig unntak for force majeure-hendelser. Begrepet omhandler ”utenfrakommende, ekstraordinære og for partene upåregnelige begivenheter”.¹¹⁵ Unntaket bygger på en anerkjennelse av at enkelte situasjoner er av en så særskilt og alvorlig art at det ikke er rimelig å tillegge den ene kontraktsparten risikoen for hendelsene. Nettselskapene kan ikke forventes å avverge konsekvenser av slike hendelser. En øvre grense i form av et unntak for force majeure fremstår derfor i større grad å være i samsvar med formålet.

Selv om dispensasjonsadgangen fremstår som en sikkerhetsventil for tilleggsordningens vedkommende, kan det riktignok hende at hendelser av en så ekstraordinær karakter kan berettige dispensasjon fra regelverket. I mangel av praksis rundt dispensasjonsadgangen fremstår dette som usikkert. Jeg finner uansett å kunne forsvare en grensedragning i selve regelverket av hensyn til klarhet og forutberegnelighet for nettselskapene. Særlig gjelder dette siden dispensasjonsadgangen nettopp er en snever unntaksregel. Med en tydelig

¹¹³ Brådland, *Kontraktsregulering av kraftleveranser til sluttbrukere på distribusjonsnettnivå* og Trondal, *Kontraktsregulering av kraftleveranser til større industrielle sluttbrukere*

¹¹⁴ Brådland, *Kontraktsregulering av kraftleveranser til sluttbrukere på distribusjonsnettnivå* (2004) side 76 og 79, Trondal, *Kontraktsregulering av kraftleveranser til større industrielle sluttbrukere* (2003) side 64

¹¹⁵ Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, (2003) side 266

grensedragning i regelverket kan nettselskapene forholde seg til fastere rammer for vurderingen.

Avveiningen mellom hensynet til leveringspålitelighet og hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet kan tilsi at grensen trekkes enda lavere enn ved force majeure-unntak. Det kan oppstå avbrudd som følge av hendelser der kostnadene ikke er umulige å avverge gjennom økt leveringspålitelighet, men der dette ikke vil være økonomisk effektivt. Hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet tilsier derfor etter min vurdering å holde slike avbrudd utenfor tilleggsordningen. En slik grensedragning byr imidlertid på betydelige retts tekniske utfordringer. En skjønnsmessig avveining kan resultere i betydelige administrative kostnader. Videre kan nettselskapenes stilling bli uklar; en skjønnsmessig grense skaper usikkerhet rundt hvilke tilfeller selskapene faktisk må beregne kompensasjon av kundene. Hensynet til sluttbrukerne selv tilsier også at løsningen er lite gunstig. Tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd har som nevnt størst betydning for mindre sluttbrukere. Generelt har slike kunder også mindre kjennskap til regelverk og rettigheter, og lite kunnskap om nettleiemarkedet og nettselskaper. For at kundene faktisk skal kreve kompensasjon, og derigjennom gi nettselskapene insentiver til utbedring, må ordningen gjøres så lett som mulig. Selv om dette hensynet etter min vurdering ikke veier tungt nok til å forsvare en ubetinget kompensasjonsordning på bekostning av hensynet til økonomisk effektivitet, tilsier det at det kan trekkes klarere grenser for hvilke avbrudd som inngår i kompensasjonsordningen. Den nærmere avgrensningen av force majeure-begrepet kan imidlertid variere noe mellom ulike kontraktstyper, og hvilke hendelser som er omfattet av begrepet er således ikke entydig.¹¹⁶ Slik kan det argumenteres for at et force majeure-unntak kan ivareta hensynene bak tilleggsordningen.

Samlet sett er det vanskelig å finne en ideell grensedragning som ivaretar alle hensyn bak tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd. Mest ønskelig er en ordning der nettselskapene må kompensere kundene for kostnader ved avbrudd de etter en helhetsvurdering burde unngått gjennom bedret leveringskvalitet. Av retts tekniske hensyn,

¹¹⁶ Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, side 267

og hensyn til foruberegnelighet og klarhet i regelverket, vil imidlertid en slik grense være problematisk å gjennomføre. Formålet om insentiver tilsier også et regelverk som er klart nok til at sluttbrukerne benytter seg av kompensasjonsmuligheten. På dette grunnlag finner jeg at avbrudd som skyldes ekstraordinære hendelser nettselskapene vanskelig kan avverge bør være unntatt fra tilleggsordningen.

4.9 Betydning av integrering i inntektsrammen

Tilleggsordningen for svært langvarige avbrudd inngår som en komponent i nettselskapets drifts- og vedlikeholdskostnader etter kf. § 8-1 første ledd bokstav e. Kompensasjonskostnadene er dermed direkte integrert i inntektsrammen, og ordningen er omfattet av målestokkreguleringen. Slik inngår 40 % av selskapets egne avbruddskostnader, og 60 % av normerte utbetalinger, jfr. 8-6 første og annet ledd. Som for KILE-ordningen gir dette seg rent faktisk utslag i at nettselskapene selv må betale 60 % av avbruddskostnadene.¹¹⁷

En mulig innvending mot tilleggsordningen kan derfor være at deler av kostnadene nettselskapene kompenserer til syvende og sist innhentes fra kundene selv. Dette følger av at selskapet kan ta inn utbetalingene i kostnadsgrunlaget i inntektsrammen. Gjennom vektingen av de faktiske kostnadene kan det dermed hente inn igjen 40 % av kompensasjonsbeløpene gjennom inntektsrammen. NVE har imidlertid imøtegått en slik argumentasjon, nettopp ved å fremheve at nettvirksomhetene selv vil måtte bære den største delen av merkostnadene.¹¹⁸ Ordningen kan ved første øyekast virke tung. Dersom det kun er 60 % av utbetalingene som i realiteten får beholdes av nettkundene, virker det intuitivt ryddigere at utbetalingene begrenses til det beløpet som faktisk skal bæres av selskapene. En slik løsning ville ikke gi selskapene svakere insentiver til god leveringspålidelighet, siden beløpet de da ville slippe å betale tilsvarer beløpet de uansett kunne hentet tilbake ved neste fakturering. Samtidig har NVE fremhevet at tilleggsordningen skal fungere som en omfordelingsordning. Ved at nettselskapene først

¹¹⁷ Se nærmere punkt 3.6.3

¹¹⁸ http://www.nve.no/modules/module_111/news_item_view.asp?iNewsId=30613&iCategoryId=1543

utbetaler kompensasjonsbeløpet til kundene, og deretter henter inn 40 % gjennom tariffing, blir de 40 % av avbruddskostnadene fordelt på samtlige sluttbrukere istedenfor kun de som ble berørt. Dette fremstår, etter min mening, som den mest rimelige løsningen. Slik unngår regelverket at kostnadene som nettselskapene kan belaste kundene blir vilkårlig plassert på en begrenset del av nettbrukerne som de av ulike grunner ble berørt av det aktuelle avbruddet. Kostnader ved utbedring og forbedring blir isteden jevnt fordelt på alle sluttbrukere av nettet.

4.10 Kan nettselskapet kreve erstatning ved avbrudd forårsaket av tredjemann?

I forbindelse med KILE-ordningen har det vært drøftet hvorvidt nettselskapet kan kreve erstatning for økte kostnader ved avbrudd forårsaket av tredjemann.¹¹⁹ En tilsvarende problemstilling gjelder for tilleggsordningen for langvarige avbrudd. Verken hjemmelsgrunnlaget, kontrollforskriften selv eller forarbeidene har særlige regler om erstatning i slike tilfeller. I Rt. 2005 side 65 avgjorde Høyesterett at et aktuelt nettselskap hadde krav på erstatning fra tredjemann for tap pådratt ved økte KILE-kostnader. Dommen er avsagt med dissens 4:1. Førstvoterende fremhevet at KILE-kostnadene etter en differansebetraktning påførte nettselskapet et økonomisk tap. Tapet var påregnelig for skadevolder, og hadde erstatningsrettslig vern. Videre presiserte førstvoterende at han ikke kunne se at det forhold at tapet var en konsekvens av offentlig regulering av et monopol skulle endre tapets erstatningsrettslige vern. Skadevolder må ”godta skadelidte slik han er”.¹²⁰

Jeg kan ikke se at avbruddskostnader som følge av tilleggsordningen bringer nye argumenter til vurderingen. Hensynene og begrunnelsen for erstatning av økte KILE-kostnader vil i det alt vesentlige gjelde tilsvarende for tilleggsordningen. Av den grunn finner jeg at nettselskapene på grunnlag av alminnelige erstatningsrettslige prinsipper kan kreve økte avbruddskostnader erstattet av tredjemann.¹²¹ Kompensasjonen av de berørte sluttbrukere påfører nettselskapene et økonomisk tap. At utbetalingene skyldes offentlig

¹¹⁹ Martinsen m. fl, *Energiloven med kommentarer*, side 126

¹²⁰ Rt. 2005 side 65 avsnitt 50

¹²¹ Jeg går ikke nærmere inn på erstatningsrettslige regler. Se Lødrup, *Erstatningsrett* (2005)

regulering tillegges ikke betydning, siden skadevolder må ta skadelidte som han er på tidspunktet skaden skjer. Tapet vil være påregnelig og adekvat i samme grad som tap i form av KILE-kostnader. En analogisk slutning fra rettspraksisen rundt KILE-ordningen underbygger tolkningen. Jeg finner derfor at nettselskapene kan kreve erstatning fra skadevoldende tredjemann også her, såfremt de alminnelige erstatningsrettslige vilkår er oppfylt.

4.11 Samlende

Tilleggsordningen imøtekommer et behov for å gi nettselskapene insentiver til optimal leveringspålitelighet også i lavspenningsnettet. Etter min vurdering representerer ordningen med dette et skritt i riktig retning. I enda større grad kunne den imidlertid vært tilpasset formålene som ligger til grunn for inntektsreguleringen. Særlig gjelder dette to forhold. Ved å oppstille en øvre grense for hvilke avbrudd ordningen omfatter, kan ordningen gi riktigere signaler om at det er samfunnsøkonomisk optimal – ikke bare optimal – leveringspålitelighet som er ønskelig. Tidligere har jeg forsøkt å antyde hvordan en slik grense kunne vært trukket. Dette byr på utfordringer både retts teknisk og i forhold til hensynet til et tydelig og forutberegnelig regelverk. Like fullt vil en slik grense i større grad kunne tydeliggjøre riktigere insentiver for nettselskapene. For det andre er det ønskelig at avbruddsordningene samlet dekker ethvert avbrudd både i høy- og lavspenningsnettet. For høyspenningsnettet er dette søkt ivaretatt gjennom den planlagte utvidelsen av KILE-ordningen. Med utvidelsen vil alle avbrudd i høyspenningsnettet være omfattet av ordningen. Avbrudd under tolv timer ved hendelser i lavspenningsnettet får imidlertid ingen innvirkning på inntektsrammen. Det er, slik jeg ser det, ønskelig med en utvidelse også her. En slik endring krever imidlertid endrede registrerings- og målingssystemer, og det er usikkert om nytteverdien av utvidelsen forsvarer kostnadene ved slike endringer.

5 Mer- og mindreinntekt

5.1 Hovedtrekk

Inntektsrammen innebærer en øvre grense for hvilken inntekt nettselskapet kan hente inn hvert år. Grensen gjelder imidlertid over tid, og i et enkeltår kan det derfor være en differanse mellom tillatt og faktisk innhentet inntekt. Kontrollforskriften karakteriserer differansen som henholdsvis mer- og mindreinntekt, jfr. kf. § 7-5, og reglene legger føringer for hvordan nettselskapene skal håndtere beløpene. I korte trekk skal mer- og mindreinntekt styres mot null over tid (kf. § 7-5 tredje ledd). Dette var regelen også før de siste forskriftsendringene. Mer- og mindreinntekt skal brukes som et virkemiddel til å holde tariffene stabile.¹²² Siden årlig oppdatering av inntektsrammen kan medføre større svingninger enn den tidligere reguleringsmodellen, kan betydningen av mer- og mindreinntekt som virkemiddel nå bli større. Videre er nettselskapene etter endringene pålagt en plikt til å utarbeide en plan for håndtering av inntekten, og NVE er gitt adgang til å redusere akkumulert mindreinntekt i særlige tilfeller gjennom kontrollforskriften § 7-5 femte ledd. En reduksjon av mindreinntekt innebærer et tilsvarende stort tap for det aktuelle nettselskapet, siden det mister muligheten til å hente inn inntekten ved senere tariffing. Forskriftsendringene kan derfor få stor praktisk betydning for nettselskapene.

Ved avgrensningen av "særlige tilfeller" er det naturlig å ta utgangspunkt i regelverkets retningslinjer for håndtering av mindreinntekten. For nettselskapene er det viktig at disse er tydelige, siden reduksjon innebærer et tilsvarende stort tap for nettselskapene. Slik kan selskapene innrette driften etter reguleringsmodellen, og sikre seg mot tap av akkumulert mindreinntekt. Formålet om utjevning av tariffene nødvendiggjør fleksibilitet i regelverket; for å kunne tilpasse inntekten til stokastiske svingninger kan det ikke være for fastlagte rammer for behandlingen. Det fleksible regelverket gjør det imidlertid vanskelig for

¹²² NVE-dokument 9/05 side 50

nettselskapene å sikre at driften er i tråd med modellen. Slik er hensynet til fleksibilitet delvis i konflikt med hensynet til forutberegnelighet og innrettelsesmuligheter. Jeg vil ta for meg reglene for behandling av mer- og mindreinntekt, sett i forhold til nettselskapenes utarbeidelse av plan for behandlingen og adgangen til reduksjon ved enkeltvedtak. Intensjonen med fremstillingen er å klargjøre regelverket ved å trekke opp rammene for behandlingen av mer- og mindreinntekt.

5.2 Hvilke krav stilles til håndtering av inntekten?

Av kontrollforskriften § 7-5 tredje ledd fremgår det at nettselskapet skal ”håndtere merinntekt og mindreinntekt slik at saldo over tid går mot null”. Nettselskapene skal ta hensyn til behandlingen ved tarifferingen av sluttbrukerne, jfr. § 7-5 fjerde ledd.

Målet for håndteringen er med andre ord at nettselskapet ikke skal ha disponibel mer- og mindreinntekt. En ren ordlydstolkning skulle tilsi at selskapene skal styre mer- og mindreinntekten mot null uavhengig av det enkelte års tariff. Formål og forarbeider tilsier imidlertid en annen tolkning. Overgangen til årlig fastsettelse av inntektsramme kan, som nevnt, gjøre at tilfeldige svingninger i kostnadsgrunnlaget i større grad enn tidligere gir seg utslag i variasjoner i inntektsrammene. NVE fremhever i høringsnotatene til endringsforskriften at det ikke er hensiktsmessig med slike svingninger i tariffene i enkeltår.¹²³ Mer- og mindreinntekt er et verktøy for å oppnå utjevning, ved at selskapene justerer tariffene opp eller ned gjennom innhenting eller tilbakeføring av inntekten. Slik ivaretas hensynet til pristjevning. NVE fremhever også at mer- eller mindreinntekt skal fange opp eventuelle avvik mellom nettselskapers prognose på KILE, og faktiske KILE-kostnader i tarifferingen. Nettselskapene må derfor ”vurdere hvor mye av denne som skal tilbakeføres, alternativt hentes inn fra kundene i det enkelte år”.¹²⁴ Mer- og mindreinntektens karakter av å være et verktøy tilsier at nettselskapene legger hovedfokus på valg av håndtering på den aktuelle inntektsrammen i de ulike år. Som hovedmålsetning skal tariffene holdes jevne, og virksomhetene skal unngå at tilfeldige

¹²³ NVE-dokument 3/06 side 10

¹²⁴ NVE-dokument 3/06 side 14

variasjoner gir seg utslag i prisene. Håndteringen av mer- og mindreinntekt mot null er etter en slik tolkning underordnet denne målsetningen. Over tid skal inntekten riktignok styres mot null. Tidsperspektiv og beløpsstørrelser bør imidlertid variere i tråd med tariffsvingninger.

Hva gjelder tidsperspektivet kan lite utledes fra selve ordlyden ”over tid”. Heller ikke forarbeidene gir klar veiledning for tolkningen, noe som ble etterlyst av Forbrukerrådet.¹²⁵ NVE avviste at det var behov for tydeligere tidsgrenser, ved å vise til selskapenes plan for behandling i kombinasjon med muligheten til reduksjon ved enkeltvedtak. På denne måten tilsier forarbeidene at adgangen til reduksjon også belyser kravene til behandling av inntekten. Motsatt har retningslinjene for håndtering betydning for tolkningen av ”særlige tilfeller”. Dette går jeg nærmere inn på senere.¹²⁶ Et viktig poeng er imidlertid hvordan sammenhengen gjør at reglene om håndtering, utarbeidelse av plan og reduksjon ved enkeltvedtak alle reflekterer hverandre. Bestemmelsene må tolkes i lys av dette.

Hensynet til utjevning av priser tilsier at regelverket ikke gir faste tidsrammer for innhenting av inntekten. Siden størrelsen på nettselskapenes mer- og mindreinntekt varierer, kan en absolutt grense for innhenting føre til at selskaper med høy utestående mindreinntekt henter inn store summer over kort tid. I motsatt retning trekker hensynet til et tydelig regelverk med klare rammer for virksomhetene. Løsningene i regelverket signaliserer at behovet for mer-/mindreinntekten som et fleksibelt verktøy har vært sterkere enn ønsket om faste rammer. Slik finner jeg at regelverket reflekterer en vektlegging av fleksibilitet, selv om NVE ikke angir dette eksplisitt.

Direktoratet presiserer at mer-/mindreinntekt ”ikke skal benyttes til strategiske formål”.¹²⁷ Nærmere om hva som ligger i dette fremgår ikke. Å bruke mindreinntekt som et virkemiddel i forbindelse med salg av virksomheten kan være et mulig strategisk formål. Mer- og mindreinntekt skal inntektsføres i regnskapet når den *kunne* vært innhentet, selv

¹²⁵ NVE-dokument 11/06 side 9

¹²⁶ Punkt 5.4

¹²⁷ NVE-dokument 3/06 side 28

om nettselskapet ikke faktisk henter den inn.¹²⁸ Dermed kan selskapet gjennom akkumulert mer- og mindreinntekt ha større potensiell inntekt enn det inntektsrammen skulle tilsi. Dersom nettselskapet velger håndtering av inntekten med en gunstig overdragelse av virksomheten som siktemål, vil dette, etter min vurdering, fremstå som et strategisk formål. Hensikten med ordningen er ”å redusere selskapenes risiko og å hindre unødvendige svingninger i overføringstariffene”.¹²⁹ Sikrest vil det nok være å bruke mindreinntekten kun som et verktøy for å utjevne tilfeldige variasjoner i tarifferingen.

5.3 Hvilke krav stilles til utarbeidelse av plan?

Gjennom kontrollforskriften § 7-5 fjerde ledd tredje punktum er nettselskapet pålagt en plikt til å utarbeide en plan for håndteringen av mer- og mindreinntekten. Av forskriften fremgår kun at planen skal være ”begrunnet og dokumenterbar”. Det stilles i utgangspunktet ikke krav om at selskapene må innrapportere den til NVE, men det fremgår av forarbeidene at planen skal ”kunne dokumenteres på forespørsel”.¹³⁰ Av hensyn til praktisk gjennomførbarhet ligger det antakeligvis et skriftlighetskrav implisitt i dette.

Hva skal så til for at en plan er ”begrunnet”? Det er naturlig å forstå kravet slik at nettselskapet i tillegg til å gi en plan for håndteringen, må angi premissene for valgene det har tatt. Formålet med planen har betydning for hvor omfattende begrunnelsen må være. Siden den først skal legges frem dersom direktoratet krever det, fremstår formålet med planen å være at den ved behov skal gi et grunnlag for NVEs vurdering av et eventuelt enkeltvedtak. I forlengelsen av dette bør begrunnelsen da være omfattende nok til at NVE kan vurdere om mer-/mindreinntektene er planlagt innhentet i tråd med forskriftens retningslinjer. Det fremstår som selskapet må angi konkret hvilke planer det har for *at* mindreinntekten rent faktisk skal hentes inn, og sannsynligvis også hvilket tidsperspektiv selskapet legger til grunn for innhenting. Hvor nøyaktig og detaljert dette må fremgå er imidlertid vanskelig å si sikkert. Siden det skal være mulig å bruke mindreinntekten til å

¹²⁸ Dette er et ledd i nettselskapenes rapportering til NVE. Tore Langset, NVE, tlf. 20.04.2007 kl. 10.15

¹²⁹ NVE-dokument 9/05 side 62

¹³⁰ NVE-dokument 9/05 side 62

jevne ut tilfeldige svingninger i tarifferingen, kan antakelig ikke kravene være for strenge verken for tidsperspektivet eller beløpene.

5.4 Når kan NVE redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak?

Hjemmelen for reduksjon av mindreinntekt fremgår av kontrollforskriften § 7-5 femte ledd annet punktum. NVE kan ”i særlige tilfeller redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak”. Problemstillingen om når dette kan gjøres er todelt. For det første må det vurderes hva som ligger i ”særlige tilfeller”. Dersom slike tilfeller foreligger, oppstår videre spørsmålet om *når* direktoratet kan redusere inntekten.

Av begrepet ”særlige tilfeller” er det naturlig å utlede at adgangen til å fatte enkeltvedtak er ment som en unntaksregel. I høringsdokument 19/05 utdyper NVE som begrunnelse for adgangen at selskaper ikke skal samle opp mindreinntekt dersom de ikke planlegger å hente inn denne innen rimelig tid. Direktoratet presiserer at det ikke har til hensikt å redusere mindreinntekt dersom selskapene har ”en fornuftig plan for å hente den inn”.¹³¹ Slik blir de generelle kravene til behandling av mindreinntekten og til utarbeidelse av plan avgjørende. Dersom selskapene holder seg innenfor de rammene som er trukket opp ovenfor, vil ikke NVE redusere inntekten. På grunnlag av den tidligere argumentasjonen gjelder dette dersom nettvirksomheten håndterer mindreinntekt som et verktøy for å jevne ut tariffene. At planen ikke er fornuftig bør imidlertid ikke nødvendigvis innebære at tilfellene er ”særskilte” i en snever betydning. Uttalelsen gir likevel inntrykk av at regelverket ikke er ment å åpne for en vid adgang til reduksjon ved enkeltvedtak, men at bestemmelsen skal være en unntaksregel.

Før NVE fatter enkeltvedtaket må direktoratet forhåndsvarsle det aktuelle nettselskapet. Bestemmelsen er i samsvar med forvaltningslovens¹³² § 16, som hjemler at parter skal bli varslet og få mulighet til å uttale seg før forvaltningen treffer vedtak. Etter paragrafens annet ledd første punktum skal varselet inneholde tilstrekkelig informasjon til at partene

¹³¹ NVE-dokument 19/05 side 26

¹³² Lov av 10. februar 1967

kan "ivareta sitt tarv". Hovedbegrunnelsen for regelen er at partene skal kunne påvirke saksbehandlingen.¹³³ At partene skal få kjennskap til enkeltvedtaket før offentliggjøring og muligheter til å innrette seg etter det, er også viktige hensyn. Slik sikrer forhåndsvarselet at nettvirksomheten får kunnskap om mindreinntektsreduksjonen, og best mulig kan innrette seg etter denne. Forvaltningslovens regel om forhåndsvarsling innebærer imidlertid ikke noen rett for subjektet for enkeltvedtaket til å *endre* omstendighetene som ligger til grunn for myndighetsvedtaket. En tilsvarende tolkning er naturlig for nettselskapenes forhåndsvarsel. Forhåndsvarselet gir da selskapene rett til å utdype planen for behandling av mindreinntekt nærmere. Det fremstår imidlertid ikke som om nettselskapene er gitt noen adgang til å avverge reduksjon ved å endre planen.

Dersom særlige tilfeller foreligger, må det vurderes under hvilke omstendigheter mindreinntekt kan reduseres. Som et utgangspunkt kan to tilfeller tenkes å være aktuelt; når store beløp er oppsamlet, og når nettselskapet rent faktisk forsøker å hente dette inn fra sluttbrukerne. Enkeltvedtaket refererer seg nettopp til "akkumulert mindreinntekt". Isolert sett trekker ordlyden i retning av at regelen er aktuell når mindreinntekten er samlet opp, uten at den nødvendigvis er forsøkt innhentet. At mindreinntekt skal styres mot null over tid trekker i retning av at også oppspart mindreinntekt skal kunne reduseres. Videre skal selskapenes plan for behandling av inntekten som vist utgjøre et grunnlag for NVEs vurdering av et eventuelt enkeltvedtak. En naturlig slutning er da at direktoratet kan redusere mindreinntekten dersom nettselskapet ikke fremlegger en tilfredsstillende begrunnelse for hvordan denne skal styres mot null.

En annen mulighet er at direktoratet kan redusere akkumulert mindreinntekt dersom nettselskapene forsøker å hente inn uforholdsmessig store beløp over kort tid. Slik innhenting fremstår i utgangspunktet ikke i strid med forskriftens retningslinjer om styring mot null over tid. Tvert imot kan det virke som ordlyden nettopp legger opp til en slik håndtering. Adgangen begrenses imidlertid av formålet om utjevning av tariffene. Dersom nettselskapene henter inn store beløp mindreinntekt i løpet av en kort periode, kan dette

¹³³ Graver, *Forvaltningens plikt til å gi varsel før vedtak fattes*, (2005) side 582

medføre sterk økning i tariffene. Enkeltvedtak er det virkemiddelet NVE har for å sikre at nettselskapene effektivt innretter seg etter regelverket. Dersom direktoratet ikke kan fatte vedtak mot innhenting av urimelig store beløp over kort tid, lar ikke kravene til håndtering seg håndheve. På dette grunnlag finner jeg at NVE i særlige tilfeller har adgang til å redusere akkumulert mindreinntekt også dersom nettselskapene henter inn store summer over kort tid.

Tidspunktet for når vedtaket kan fattes i slike tilfeller er imidlertid uklart. En mulig tolkning er at NVE kan redusere mindreinntekten ved *beregningen* av tariffene, før de aktuelle inntekter faktisk er innhentet fra kundene. En annen løsning vil være et etteroppgjør, der direktoratet reduserer akkumulert inntekt *etter* at denne er forsøkt hentet inn. Først da vil innhenting gi seg et faktisk utslag i tariffene. Samtidig vil denne løsningen innebære at sluttbrukerne allerede har betalt den høye mindreinntekten gjennom tariffene, og det aktuelle beløp må føres tilbake til kundene gjennom neste tariffing. Et problem er da at tariffene kan bli urimelig høye i den ene tariffingsperioden og uvanlig lave i den neste, noe som vanskelig er i samsvar med energilovens formål om utjevning av priser.

Formålet om mer- og mindreinntekt som et fleksibelt verktøy for å utjevne tilfeldige svingninger i tariffene gjør det vanskelig å trekke opp faste retningslinjer for nettselskapenes håndtering av inntekten. Formålet er imidlertid et viktig tolkningsmoment for hvilke valg av behandling som er innenfor det NVE vil vurdere som rimelig håndtering.

5.5 Er mer- og mindreinntekt fordringer som er gjenstand for foreldelse?

En mindreinntekt utgjør i praksis et krav mot sluttbrukerne som selskapet kan hente inn gjennom fremtidig tariffing. Motsatt gir merinntekt kundene et krav mot nettselskapet. Dermed oppstår spørsmålet om mer- og mindreinntekt utgjør fordringer på selskapets eller kundenes hånd. Hvorvidt inntekten er karakterisert på denne måten har betydning for flere forhold. Særlig viktig for håndteringen av beløpene er at en fordring er gjenstand for

foreldelse etter foreldelsesloven¹³⁴, siden dette får betydning for tidsperspektivet for innhenting og tilbakeføring.¹³⁵ Det er derfor denne problemstillingen jeg ser nærmere på. Dersom mer- eller mindreinntekt utgjør en fordring, vil kravet på innhenting eller tilbakeføring som en hovedregel være foreldet etter tre år.¹³⁶ Dette kan ha betydning for tidsperspektivet for håndteringen. I det følgende behandles spørsmålet kun i forhold til mindreinntekt, da argumentasjonen for merinntekt vil være tilsvarende.

Foreldelsesloven § 1 angir at lovens anvendelsesområde nettopp er "[f]ordring på penger eller andre ytelser". Noen nærmere definisjon for fordringer gis ikke. Av forarbeidene fremgår at domstolene er overlatt å trekke opp grensen for begrepet gjennom rettspraksis.¹³⁷ Utover dette utleder jeg lite veiledning fra forarbeidene. I juridisk teori er en definisjon av fordringer antydnet som "debitors forpliktelse overfor kreditor til å gjøre noe".¹³⁸

Mindreinntekt er et beløp nettselskapet kan kreve at sluttbrukerne betaler gjennom senere tariffing. Slik gir nettopp inntekten inntrykk av å være en pengeforpliktelse debitor har ovenfor kreditor. I høringsrunden til kontrollforskriftens endringsforskrift reises problemstillingen av Forbrukerrådet.¹³⁹ NVE går ikke direkte inn på om foreldelsesloven får anvendelse. Isteden avviser direktoratet noe behov for å ta inn slike regler, som følge av mulighetene til å kontrollere nettselskapenes håndtering av inntekten. Siden de ikke viser til foreldelsesloven som begrunnelse for at særlige regler er unødvendig, tolker jeg uttalelsen som uttrykk for en oppfatning om at mindreinntekt ikke er å anse som en fordring. En klagebehandling på overføringstariff bekrefter denne vurderingen. Her begrunner NVE sitt syn med at "den økonomiske reguleringen av nettselskapenes inntekter

¹³⁴ Lov av 18. mai 1979 nr. 18

¹³⁵ Problemstillingen er reist i ulike sammenhenger, bl.a.

<http://forbrukerportalen.no/Artikler/fr/2003/1071750349.88> og

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/telemark/1.300728>

¹³⁶ For mer om foreldelsesreglene, se bl.a. Hagstrøm, *Obligasjonsrett* (2003) kap. 32

¹³⁷ Ot.prp. nr. 38 (1977-78) s. 50

¹³⁸ Krüger, *Pengekrav*, (1984) side 2, 3, tolket opp mot foreldelsesloven av Anne Cathrine Røed i *Foreldelse av Fordringer*, (2004) side 98, 99.

¹³⁹ NVE-dokument 11/06 side 9

(inntektsrammereguleringen) er av offentligrettslig karakter, hjemlet i energiloven med tilhørende forskrifter, og etablerer ingen fordringer mellom nettselskapene og sluttbrukerne”.¹⁴⁰

Jeg kan vanskelig se hvordan reguleringens offentligrettslige karakter har betydning for hvorvidt mindreinntekt er en fordring eller ikke. Tvert imot fremhever forarbeidene til foreldelsesloven at det juridiske grunnlaget er irrelevant; også om dette er offentligrettslig.¹⁴¹ Noe annet er at mindreinntekten er et virkemiddel i reguleringen av nettselskapenes inntekter, på linje med de øvrige inntektsrammebestemmelsene. Mindreinntekt kan riktignok hentes inn fra kundene gjennom tarifferingen, og innebærer slik en pengeforpliktelse for kundene overfor nettselskapet som kreditor. Kravet mellom nettselskapet og kundene fremstår likevel som for uklart til å betegnes som en fordring. I utgangspunktet er samtlige av nettselskapets kunder debitorer for kravet. Dersom sluttbrukere flytter ut av eller inn i nettselskapets geografiske område, blir imidlertid debitorikretsen endret. Slik er ikke debitor for kravet avklart før nettselskapet faktisk henter inntekten inn fra kundene. Et argument i tilsvarende retning finner jeg i NVE sin adgang til å redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak. Adgangen er riktignok snever. Like fullt innebærer den en mulighet for at nettselskapene mister retten til å hente inn sin akkumulerte mindreinntekt. Slik bidrar reduksjonsadgangen til usikkerheten som hefter ved kravet på mindreinntekt. Tilsvarende gjør formålet om mer- og mindreinntekt som et virkemiddel for å utjevne variasjoner at det er usikkert når beløpene kan hentes inn. Hvis nettselskapene skal bruke mindreinntekten for å holde tariffene jevne, må de tilpasse beløpet som hentes inn til tariffene i det aktuelle år. Dersom selskapet har innrettet seg i tråd med kontrollforskriftens regler er det dermed også usikkert når mindreinntekten kan hentes inn fra sluttbrukerne. Samlet er derfor et nettselskaps krav på mindreinntekt etter min vurdering for usikkert til at det kan anses som en formuerettslig fordring. Nettselskapenes krav på mindreinntekt er dermed ikke gjenstand for foreldelse.

¹⁴⁰ *Klage på overføringstariff hos BKK Nett – enkeltvedtak*, side 3

¹⁴¹ Ot.prp. nr. 38 (1977-78) side 51

5.6 Samlende

Endringene i regelverket medfører et behov for klare retningslinjer for nettselskapenes håndtering av mer- og mindreinntekt. Formålet for inntekten gjør, gjennom et fleksibelt regelverk, at slike retningslinjer er vanskelige å trekke opp. Hvor viktig dette er, vil avhenge av i hvor stor utstrekning NVE benytter seg av adgangen til å redusere akkumulert mindreinntekt ved enkeltvedtak. Mye kan tyde på at reduksjonsadgangen er ment som en snever unntaksregel; en sikkerhetsventil som sjelden vil bli benyttet i praksis. I så tilfelle vil regelverket, etter min vurdering, gi tilstrekkelig veiledning. Dersom dette ikke er tilfelle, slik at reduksjon av akkumulert mindreinntekt blir et kurant virkemiddel for å påvirke nettselskapene, blir behovet for klarhet imidlertid tilsvarende større.

Registre

Litteratur

- Bibow, *Inntektsregulering av kraftnettselskaper* Bibow, Jens F, *Inntektsregulering av kraftnettselskaper*, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 2000
- Bjørndalen m. fl, *Markedsbasert kraftomsetning i Norge* Bjørndalen, Jørgen [et al.], *Markedsbasert kraftomsetning i Norge*, Senter for anvendt forskning, Norges Handelshøyskole, Bergen, 1989
- Brådland, *Kontraksregulering av kraftleveranser til sluttbrukere på distribusjonsnettnivå* Brådland, Marie, *Kontraksregulering av kraftleveranser til sluttbrukere på distribusjonsnettnivå - Når har forbruker fått levert kraft av kontraktmessig kvalitet og hvilke misligholdsbeføyelser kan eventuelt gjøres gjeldende?*, 2004, upublisert studentavhandling, tilgjengelig i Digitale Utgivelser ved UiO, <http://www.duo.uio.no/>
- Eckhoff m.fl, *Forvaltningsrett* Eckhoff, Torstein og Eivind Smith, *Forvaltningsrett*, 6. utgave, Universitetsforlaget, 1997
- Graver, *Forvaltningens plikt til å gi varsel før vedtak fattes* Graver, *Forvaltningens plikt til å gi varsel før vedtak fattes*, Lov og Rett 2005 s 579, Universitetsforlaget, 2005

- Hagstrøm, *Obligasjonsrett* Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, Universitetsforlaget, Oslo, 2003.
- Hammer, *KILE-saken* Hammer, *KILE-saken. Rt-2005-65*, Nytt i privatretten 2005 (4) s 9, Cappelen Akademiske Forlag, 2005
- Hammer, *Kraftmarked og nettmonopol* Hammer, Ulf, *Kraftmarked og nettmonopol*, kapittel IX i Thor Falkanger og Kjell Haagensen, *Vassdrags- og energirett*, side 654-748, Universitetsforlaget, Oslo, 2002,
- Krüger, *Pengekrav* Krüger, Kai, *Pengekrav*, 2. utgave, Universitetsforlaget, Bergen, 1984
- Lødrup, *Erstatningsrett* Lødrup, Peter, *Erstatningsrett*, 5. utg., Oslo, 2005
- Martinsen m. fl., *Energiloven med kommentarer* Martinsen, Gunnar, Jens F. Bibow og Frode Støle, *Energiloven med kommentarer*, Gyldendal Akademisk Forlag, Oslo, 2004
- Martinsen m. fl., *Saksbehandlingsmarerittet i NVE* Martinsen, Gunnar og Jens F. Bibow, *Saksbehandlingsmarerittet i NVE*, I: Energi 28. februar 2007 nr. 2
- Nedrelid, *Peker feil vei*, Nedrelid, Olav N., *Peker feil vei*, I: Energi 7. desember 2006 nr. 12 s. 38

Røed, <i>Foreldelse av Fordringer</i>	Røed, Anne Cathrine, <i>Foreldelse av Fordringer, Kommentarer til lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og utvalgte foreldelsesbestemmelser i spesiallovgivningen</i> , 2. utgave, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 2004
Trondal, <i>Kontraktsregulering av kraftleveranser til større industrielle sluttbrukere</i>	Trondal, Charlotte Heberg, <i>Kontraktsregulering av kraftleveranser til større industrielle sluttbrukere - Når har sluttbruker fått levert kraft av kontraktmessig kvalitet og hvilke misligholdsbeføyelser kan eventuelt gjøres gjeldende?</i> , MarIus nr. 315, Oslo, 2003
Wasenden, <i>Om det finansielle kraftmarkedet</i>	Wasenden, Odd-Harald B., <i>Om det finansielle kraftmarkedet, En rettslig studie, med vekt på reguleringen av informasjonstilgang og markedsatferd</i> , universitetsstipendiatsavhandling, foreløpig upublisert, 2007

Lover og forskrifter

Forbrukerkjøpsloven (fkjl.)	Lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven). av 21. juni 2002 nr 34
Foreldelsesloven	Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven) av 18. mai 1979 nr. 18
Forvaltningsloven (fvl.)	Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967
Regnskapsloven (rskl.)	Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) av 17. juli 1998 nr 56
Energiloven	Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) av 29. juni. 1990 nr. 50

Forskrift om økonomisk og teknisk rapportering (kontrollforskriften, kf.)	Forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsrammer for nettselskapene og tariffing, av 11. mars 1999 nr. 302
Forskrift om leveringskvalitet	Forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet, av 30. november 2004 nr 1557
Energilovforskriften	Forskrift om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) av 07. desember 1990 nr 959

Forarbeider til lov og forskrift

NOU 1998: 11	<i>Energi- og kraftbalansen mot 2020</i>
Ot.prp. nr 43 (1989-1990)	<i>Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven)</i>
Ot.prp. nr. 38 (1977-1978)	<i>Om Lov om forelding av fordringer</i>
Ot.prp. nr 56 (2000-2001)	<i>Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven)</i>
NVE-dokument 11/2006	<i>Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten, Oppsummering av høring i 2006 og endringer i forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, m.v., tilgjengelig på www.nve.no</i>

- NVE-dokument 3/2006 *Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten, Forslag til endring vedrørende KILE, referanserente, justering for investeringer mv. Høringsdokument 5. mai 2006, tilgjengelig på www.nve.no*
- NVE-dokument 19/2005 *Endringer i forskrift 11. mars 1999 nr 302 om økonomisk og teknisk rapportering, m.v. Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten, tilgjengelig på www.nve.no*
- NVE-dokument 9/2005 *Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten, forslag til endring av forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, m.v. Høringsdokument 1. juli 2005, tilgjengelig på www.nve.no*
- NVE-dokument 18/2000 *Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke-levert energi (KILE) Sammenfatning av høringsuttalelser, NVEs kommentarer til høringsuttalelsene og endring av forskrift om kontroll av nettvirksomheten*
- Høringsforslag rapport 3/2000 *Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke levert energi (KILE) Forslag til endring av forskrift om kontroll av nettvirksomhet*

Domsregister

Rt. 2005 side 65

TOSLO-2005-80184

Administrativ praksis

OED vedtak av 20.12.04 gjengitt i TOSLO-2005-80184

Arnstad, Marit, Regjeringens resolusjon av 18. februar 1999, saksnr. 98/2072 (publisert 25.08.2000, <http://www.regjeringen.no/nn/dep/oed/Dokument/Rapportar-og-planar/Rapportar/2000/Regjeringens-resolusjon.html?id=105504>)

NVE vedtak av 30.06.04 Klage på overføringstariff hos BKK Nett, ref. NVE 200400623-2 emk/hnz (www.nve.no)

NVE vedtak av 06.03.03, gjengitt i TOSLO-2005-80184

Rundskriv – EMP 1/2006 – Behandling av produksjonsrelaterte nettanlegg

Rundskriv EMØ 1/2006: Økonomisk og teknisk rapportering til NVE og SSB for 2005 (http://www.nve.no/FileArchive/88/Rundskriv%20EM%C3%98%201_2006.doc)

Øvrige nettdokumenter

<http://forbrukerportalen.no/Artikler/fr/2003/1071750349.88>

http://www.konkurransetilsynet.no/portal/page?_pageid=235,470742&_dad=portal&_schema=PORTAL&menuid=11957

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.2016617>

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/telemark/1.300728>

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.1748174>

<http://www.nrk.no/nyheter/innenriks/1.1732583>

http://www.nve.no/modules/module_111/news_item_view.asp?iNewsId=30613&iCategoryId=1543

http://www.nve.no/modules/module_109/publisher_view_product.asp?iEntityId=10322

<http://www.nve.no/TarifferASP/TarifferHushPrNettomr.asp?utFylkesNr=18>

<http://www.statkraft.no/pro/presesenter/kraftuttrykk/index.asp>

(Innholdet er tilgjengelig på samtlige web-adresser den 22. april 2007 kl. 11.30)

Personlig meddelelse

Tore Langset, NVE, telefonsamtale den 12. april 2007 kl. 13.15 og den 20. april 2007 kl. 10.15

